

FAKULTET FOR LÆRERUTDANNING OG INTERNASJONALE STUDIER

SENTER FOR PROFESJONSFORSKNING

Å være praksisfeltets stemme

Lærere og lederes representasjon og deltakelse i samarbeid etablert for å styrke lærerutdanningene

Maiken Risan, Nanna Paaske, Hilde Bakke og Marte Lorentzen

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Å være praksisfeltets stemme

Lærere og leders representasjon og deltakelse i samarbeid etablert for å styrke lærerutdanningene

Maiken Risan, Nanna Paaske, Hilde Bakke og Marte Lorentzen

CC-BY-SA versjon 4.0

OsloMet Skriftserie 2026 nr. 4

ISSN 2535-6992 (online)

ISBN 978-82-8364-748-8 (online)

OsloMet – storbyuniversitetet

Universitetsbiblioteket

Skriftserien

St. Olavs plass 4,

0130 Oslo,

Telefon (47) 64 84 90 00

Postadresse:

Postboks 4, St. Olavs plass

0130 Oslo

Forord

I denne rapporten presenteres funn fra et forskningsprosjekt om hvordan lærere og ledere ansatt i barnehage og skole bidrar inn i samarbeid etablert for å styrke kvaliteten i lærerutdanningene. Forskningsprosjektet er utført på oppdrag fra Utdanningsforbundet. Det er OsloMet – Storbyuniversitetet, ved Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, i samarbeid med Senter for profesjonsforskning, som er ansvarlig for rapporten. Maiken Risan og Nanna Paaske har vært prosjektledere, og prosjektgruppen har bestått av Hilde Bakke og Marte Lorentzen. Underveis i arbeidet har oppdragsgiver fungert som referansegruppe, og vi har hatt jevnlige møter der Utdanningsforbundets representanter har kommet med innspill.

Vi vil takke alle som har bidratt til arbeidet med denne rapporten, og da særlig alle lærere og ledere i skole og barnehage, og ansatte ved universitet og høyskoler som har tatt seg tid til å være informanter i prosjektet.

Oslo, desember 2025

Maiken Risan, Nanna Paaske, Hilde Bakke og Marte Lorentzen

Innhold

Forord.....	0
Sammendrag.....	2
1. Innledning.....	4
1.1 Oppdraget.....	4
1.2 Lærerprofesjonens samarbeid med lærerutdanningene.....	5
1.3 Problemstillinger og rapportens oppbygging	7
2. Analytiske perspektiv og metode.....	9
2.1 Analytiske perspektiv.....	9
2.2 Design og metode.....	9
3. Funn: Kartleggingen	14
3.1 Samarbeidenes omfang, hensikt og formål	14
3.2 Lærerprofesjonens representasjon og deltakelse.....	17
3.3 Oppsummering kartlegging.....	19
4. Funn: Casestudien.....	21
4.1 Case 1: Barnehagestyrer i delt stilling ved barnehagelærerutdanningen.....	21
4.2 Case 2: Ressurslærer i samarbeid med yrkesfaglærerutdanningen	24
4.3 Case 3: Skoleleder med tilleggsstilling ved lektor/PPU 8-13	27
4.4 Case 4: Lærer i delt stilling ved grunnskolelærerutdanningen	32
5. Diskusjon.....	36
5.1 Samarbeidsformer	36
5.2 Utvelgelsesprosessen.....	38
5.3 Former for representasjon.....	39
5.4 Samarbeidenes gjensidighet.....	40
5.5 Profesjonsutviklende deltakelse	40
6. Oppsummering og implikasjoner	42
6.1 Utvelgelsesprosesser og legitimitet.....	42
6.2 Profesjonalisering og integrering av bindeledsroller.....	42
6.3 Rom for lokale og smidige samarbeid	43
6.4 Kunnskapsbehov.....	43
Referanser	44

Sammendrag

Tettere samarbeid mellom universitet- og høyskoleinstitusjoner og praksisfeltet har fått økt oppmerksomhet, både innenfor forskning og utdanningspolitikk. Mens vi i dag har fått mer innsikt i skoler og barnehagers rolle i samarbeidsrelasjoner med lærerutdanningene, er forskningen på de enkelte profesjonsutøvernes arbeid i slike samarbeid begrenset. Vi har lite kunnskap om hvordan disse lærerne og lederne velges ut, hvem de oppfattes som representanter for, hvordan de bidrar inn i samarbeidet med lærerutdanningene og hvilken rolle de er forventet å ha inn mot profesjonsfellesskapet på egen arbeidsplass i skole eller barnehage. Dette er innsikt sektoren vil ha nytte av for å styrke kvalitet i de ulike samarbeidsarenaene.

Formålet med denne rapporten er å få økt kunnskap om lærere og ledes representasjon og deltakelse i samarbeid etablert for å styrke kvaliteten i lærerutdanningene. Forskningsprosjektet er utført på oppdrag fra Utdanningsforbundet.

Studien er gjennomført i to faser: Først en kartlegging av samarbeid ved 11 av landets lærerutdanningsinstitusjoner. Kartleggingen omfatter samarbeidsformer, organisering, intensjoner og kvalifikasjonskrav, og synliggjør hva slags samarbeid som finnes, hvorfor profesjonsutøvere involveres, hvilke mandat de har, og hvordan de velges. Del to av datamaterialet omfatter en dybdestudie av fire samarbeid for å belyse hvem deltakerne er, hvem de oppfattes å representere, hvordan deltakelsen fungerer, motivasjon og utbytte, og overføringsverdi til praksisfeltet.

Funnene viser et bredt omfang av samarbeid og kan primært deles inn to hovedkategorier: i) samarbeid initiert ovenfra, ofte forankret i politiske føringer og knyttet til delte/kombinasjonsstillinger og lærerutdanningsskoler/barnehager, med campus som primærarena, og ii) samarbeid initiert nedenfra, lokalt drevet av kommuner, skoler og barnehager, gjerne rettet mot forsknings- og utviklingsarbeid og forankret i profesjonsfellesskapets behov.

Utvelgelsesprosessen fremstår i stor grad som uformell og relasjonsdrevet, ofte koblet til etablerte praksisarenaer og roller som praksislærer eller praksiskoordinator. Formell ekspertise og kvalifikasjonskrav spesifiseres sjelden, selv om praksislærererfaring ofte nevnes som en forutsetning. Kontrasten mellom lite konkurranse om enkelte roller og stor søkermasse ved formelle utlysninger reiser spørsmål om kvalitetssikring, rettferdighet og forankring. Rapporten peker på behov for større transparens, tydelige kriterier, rotasjon og mangfold i utvelgelsesprosessen, samt involvering av tillitsvalgte for å styrke legitimitet og kollektiv forankring.

Lærerprofesjonens deltakelse framstår som overveiende individuell; kollektiv og representativ deltakelse er mindre synlig. UH-aktører forventer ofte at deltakerne representerer «praksisstemmen», men deltakerne varierer i oppfattelsen av å ha legitimitet og mandat til å representere hele profesjonen. Deltakerne fungerer som grensekryssere som oversetter og kobler teori og praksis, men beskriver samtidig behov for å navigere ulike kulturer og språk. De fungerer videre som brobyggere ved å framsnakke lærerutdanningen blant kollegiet i barnehage/skole.

Samarbeidenes gjensidighet er en utfordring når aktivitetene hovedsakelig foregår på campus og tilbakeføringsverdien til skole/barnehage blir personavhengig. Det bør også framkomme tydeligere i utvelgelsesprosessen hvordan samarbeidet skal forankres i gjensidige avtaler som spesifiserer utbytte både for lærerutdanningen og praksisfeltet, inkludert konkrete tilbakeføringsaktiviteter

Funnene identifiserer en dreining fra deltakelse i samarbeid på «dugnad» til forventninger om profesjonalisering, struktur og støtte. Deltakerne er oppgir stort engasjement og personlig motivasjon i forbindelse med deltakelsen i samarbeidene, og kobler slike roller til personlig og profesjonell utvikling. Samtidig viser funnene at mer eller mindre formaliserte roller - som delte stillinger - kan bli marginalisert uten systematisk integrering i UH.

Rapporten anbefaler å etablere mentorordninger og faglige nettverk på tvers av institusjoner. Utvelgelsesprosesser til bindeleddsroller mellom praksisfelt og lærerutdanning bør formaliseres der det er hensiktsmessig, med gjensidige avtaler som spesifiserer utbytte og konkrete tilbakeføringsaktiviteter til profesjonsfellesskapet i skole/barnehage. Samtidig bør rommet for små, lokalt initierte og uformelle samarbeid bevares. Videre forskning trengs for å øke vår forståelse for sammenhenger mellom deltakelse og kollektive praksiser, studentperspektiver på utdanningskvalitet, samt tillitsvalgtes rolle i å sikre transparens, forankring og bærekraft i utvelgelsesprosessene.

1. Innledning

1.1 Oppdraget

Formålet med denne rapporten er å få økt kunnskap om lærere og lederes representasjon og deltakelse i samarbeid etablert for å styrke kvaliteten i lærerutdanningene. Forskningsprosjektet er utført på oppdrag fra Utdanningsforbundet.

Tettere samarbeid mellom universitet- og høyskoleinstitusjoner (UH) og praksisfeltet har fått økt oppmerksomhet, både innenfor forskning og utdanningspolitikk. I utdanningssektoren brukes gjerne partnerskapsbegrepet for å omtale forpliktende samarbeid mellom lærerutdanning og barnehager eller skoler, der formålet er å styrke både utdanningens relevans og praksisnærhet og bidra til kompetanseutvikling i praksisfeltet (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Styringssignalene er ofte vage og lite spesifikke i sin beskrivelse av partnerskapenes oppgaver og ansvar, men spesifiserer at det er UH som må ta det største ansvaret for samarbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Partnerskap og samarbeid er knyttet til et ideal om likeverdighet mellom partene (Daza et al., 2021; Hermansen & Mausestagen, 2023), og partnerskapene skal ideelt sett styrke begge parter - det vil si både barnehage/skole og UH-institusjonene. Samtidig møter slike normative idealer utfordringer når de iverksettes i praksis.

Til tross for at det gjerne er hele skoler eller barnehager som inngår i samarbeid med lærerutdanningene, vet vi imidlertid at det ofte er enkeltlærere eller ledere som får helt sentrale roller i samarbeidene. I disse tilfellene er det dermed enkeltindivider som tar del i samarbeidet, ikke skolen eller profesjonsfellesskapet som helhet. Mens vi i dag har fått økt innsikt i skoler og barnehagers rolle i samarbeidsrelasjoner med UH, er forskningen på de enkelte profesjonsutøvernes arbeid i slike samarbeid begrenset. Med unntak av praksislærere og veiledere, finnes få etablerte roller eller funksjoner med formaliserte kvalifikasjonskrav for samarbeid med lærerutdanningene, til tross for økt oppmerksomhet rettet mot å skape strukturer for karriereveier for lærerprofesjonen i skjæringspunktet mellom praksisfelt og høyere utdanning (NOU 2022:13). Det er derfor behov for mer kunnskap om disse deltakerne, hvordan de velges ut og involveres i samarbeidene og på hvilke måter de opererer som representanter for lærerprofesjonen i møte med lærerutdanningene.

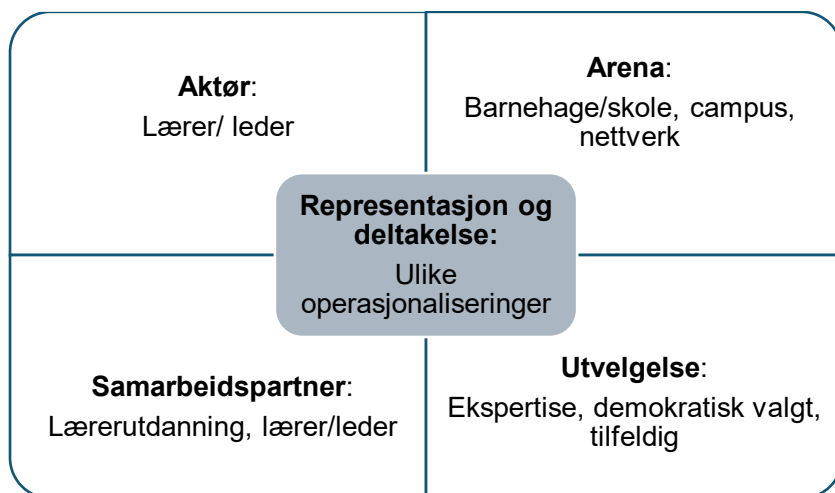
Dette forskningsprosjektet undersøker hvordan lærere og ledere ansatt i barnehage eller skole bidrar inn i partnerskap, forskning og utviklingsarbeid (FoU-arbeid), og andre samarbeid med lærerutdanningene, og søker både å gi et innblikk i utbredelsen av slike samarbeid, samt å undersøke fenomenet representasjon i slike samarbeid. Utarbeidelse av problemstillinger, forskningsdesign og utvalg av case har foregått i tett dialog med oppdragsgiver.

Innledningsvis er det nødvendig å avklare sentrale begrep som benyttes i rapporten: I det videre, blir lærere og ledere fra barnehage og skole omtalt som *lærerprofesjonen*. I prosjektet søker vi å få mer kunnskap om variasjon med hensyn til hvordan lærerprofesjonen involveres i ulike samarbeid.

Å få frem en slik variasjon vil innebære at begrepet *representasjon* operasjonaliseres og forstås langs flere akser (se figur 1): Et første skille kan gjøres med hensyn til hvilken arena profesjonsutøverne kommer fra, altså om de primært er ansatte i skole eller barnehage. For det andre kan det gjøres en distinksjon mellom ulike aktørnivå, altså om deltakeren fra lærerprofesjonen er lærer eller leder.

Til slutt kan det skilles mellom ulike former for utvelgelse av representantene. Dette innebærer hvorvidt deltakeren er valgt på bakgrunn av sin faglige kunnskap og kompetanse, om deltakeren er demokratisk valgt, eller mer tilfeldig valgt. Utvelgelsesdimensjonen bidrar videre til å synliggjøre ulike forståelser av tillitsvalgtes rolle, og det er da viktig å avklare et skille mellom involvering av arbeidsplassstillitsvalgte ved skoler og barnehager, eller tillitsvalgte ved statlige UH-institusjoner.

Figur 1 Representasjon og deltakelse

I fortsettelsen av dette kapitlet vil det kort redegjøres for lærerprofesjonens deltakelse i samarbeid med lærerutdanningene i politikk og forskning, før problemstillinger og rapportens oppbygging presenteres.

1.2 Lærerprofesjonens samarbeid med lærerutdanningene

I de seinere år er praksisfeltets rolle i lærerutdanning og utvikling av barnehage og skole blitt vektlagt i en rekke utdanningspolitiske styringsdokument. Tanken om tettere samarbeid og partnerskap i utdanningspolitikk er likevel ikke en ny idé og kan for eksempel spores tilbake til St.meld. nr. 11 (2008–2009), der behovet for et system med obligatoriske partnerskapsavtaler mellom UH og barnehage-/skoleeier diskuteres. Strategien *Lærerutdanning 2025* (Kunnskapsdepartementet, 2017) framhever betydningen av å styrke partnerskap mellom lærerutdanning, skoler og barnehager for å sikre høy kvalitet i praksisopplæring, styrket forsknings- og utviklingssamarbeid og løpende kvalitetsutvikling i lærerutdanningene og skole/barnehage. Profesjonsmeldingen (Meld. St. 19 (2023-2024)) viderefører fokuset på profesjonsnære lærerutdanning, og kobler kvalitet og profesjonsnærhet i lærerutdanningene spesifikt til styrket samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisfelt. Videre er det nylig foreslått en rammeplanfesting av partnerskap i lærerutdanningene, noe som har blitt fremmet både av Faglig råd for lærerutdanning 2025 (2020) og Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene (2024).

Fokuset på samarbeid som et ledd for å styrke lærerutdanningene, legger til grunn en antakelse om at både høyere utdanning og praksisfelt tar ansvar for å bidra til god kvalitet ved å være bevisst sin rolle som likeverdige lærerutdannere (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 5). Gjennom samarbeid- og partnerskapsstrukturer etablert for styrket lærerutdanning inngår lærere og ledere i dag i en lang rekke samarbeidsordninger med universitets- og høyskolemiljøene. For eksempel,

er lærerprofesjonen involvert i samarbeid med lærerutdanningen gjennom veiledning av lærerstudenter i praksisperioder og av nyutdannede lærere, samarbeid gjennom lærerutdanningsbarnehager- og skoler, kompetanseutvikling gjennom tilskuddsordningene og kompetanseløftet, samt andre råd, utvalg og nettverk. Faglig råd for lærerutdanning 2025 (2020) peker særlig på lærerutdanningsskoler- og barnehager som sentrale arenaer for samarbeid og kvalitetsutvikling, og spesifiserer økt bruk av delte stillinger mellom UH og praksisfelt som et sentrale aspekt ved samarbeidet. NOU 2022:13 om kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole foreslår å etablere roller og funksjoner i skjæringspunktet mellom lærerutdanning og praksisfelt, for eksempel gjennom økt satsning på delte stillinger.

Eksisterende forskning på samarbeid og partnerskap mellom lærerutdanningene og praksisfeltet har blant annet belyst utfordringer knyttet til hvordan likeverdighet kan forstås og operasjonaliseres (Daza et al., 2021; Hermansen & Mausethagen, 2023; Lillejord & Børte, 2016). Forskning har også belyst hvordan samarbeid mellom ulike institusjoner påvirker arbeidet internt i lærerutdanningen (Nilsen & Helstad, 2023). Videre retter et økende antall forskningsbidrag søkelyset mot muligheter, utfordringer og konkrete utviklingsprosesser som inngår i forsknings- og utviklingsarbeid innenfor konteksten av lærerutdanningsbarnehager- og skoler (e.g., Emstad, 2023).

Forskning har videre bidratt til å belyse samarbeidsstrukturer i tilskuddsordningene for lokal og regional kompetanseutvikling. Også disse ordningene har en eksplisitt intensjon om et dobbelt formål, da de både skal bidra til å styrke den kollektive kompetansen i skole, barnehage og samtidig gjøre lærerutdanningene mer relevante (Meld.st.21 (2016-2017)). Evalueringene av tilskuddsordningen i skolesektoren viser at til tross for at lærerprofesjonen opplever begrenset involvering i satsningene (Fossestøl et al., 2025), finner de også flere tilfeller av at enkeltlærere spiller sentrale roller i partnerskapssamarbeidene (Fossestøl et al., 2025). Evalueringene identifiserer videre manglende kunnskap om hvordan tillitsvalgte blir involvert i prosessene i de desentrale ordningene (Borg et al., 2023). Evalueringen oppfordrer til å se nærmere på tillitsvalgtes rolle og funksjon, blant annet hvordan tillitsvalgte blir involvert, og hvordan de arbeider for å at læreres stemme blir hørt i vurdering av lokale kompetansebehov og tiltak i ordningen.

En annen relevant forskningstematikk er den som belyser lærer- og lederroller som deltar inn i samarbeidsstrukturer med lærerutdanningene. Flere studier har rettet oppmerksomhet mot *veiledere* og *praksislærerrollen* (Lejonberg & Føinun, 2018; Wiese et al., 2024), og vi har fått økt kunnskap om nye roller og funksjoner som har blitt opprettet i skjæringspunktet mellom praksisfelt og lærerutdanning, og da særlig rollene som refereres til som *delte stillinger* eller *kombinasjonsstillinger* (NOU 2022:13). Disse stillingene innebærer at profesjonsutøveren jobber både i UH og i skole/barnehage, og har i flere sammenhenger blitt løftet frem som en aktørrolle assosiert med forventninger om «å bygge bro mellom teori og praksis» i lærerutdanningene (Dalbakk Nomerstad, 2025; Olsen & Lie, 2019; Risan, 2022). Samtidig viser forskning at disse rollene ofte befinner seg i en marginal posisjon, da de blir gjerne stående på utsiden av det etablerte profesjonsfellesskapet i UH-sektoren, og deres innflytelse og integrering blir personavhengig snarere enn systemforankret (Risan, 2022).

Internasjonalt har forskning på såkalte *research-practice partnerships* belyst betydningen av roller som fungerer som grensekryssere mellom institusjonene, altså personer som beveger seg mellom forsknings- og praksisfeltet og bidrar til oversettelse og felles kunnskapsutvikling (Farrell et al., 2022). Disse grensekryssende aktørene spiller en viktig rolle i å koble ulike kunnskapsformer og praksiser, men det finnes lite forskning på hvordan slike personer velges ut, hvilke kvalifikasjoner de bør ha, og hvordan deres roller kan institusjonaliseres. Farrell og kollegaer (2022) peker også på at det er viktig å utvikle en mer kollektiv tilnærming til

partnerskapsarbeid, for å unngå at samarbeidet blir avhengig av individuelle prestasjoner med løse koblinger til utdanningen som helhet. Dette kan svekke potensialet for institusjonell læring og langsiktig utvikling.

Sett bort fra et noen få masteroppgaver som belyser *ressurslærerroller* som er opprettet i flere kommuner som pådrivere for kompetanseutviklingsprosjekt i forbindelse med tilskuddsordningen (e.g., Nedregård, 2023), og noen forskningsbidrag som belyser hvordan lærere involveres i studentenes masteroppgavearbeid som *mastermentorer* (Thorsen & Mifsud., 2025), har vi ellers lite kunnskap om andre lærer- og lederroller som involveres i etablerte samarbeid med lærerutdanningene, og da særlig hvordan disse representantene velges ut, hvordan de bidrar inn i samarbeidet med lærerutdanningene og hvilken rolle de er forventet å ha inn mot profesjonsfellesskapet på egen arbeidsplass i skole eller barnehage. Dette er innsikt sektoren vil ha nytte av for å styrke kvalitet i de ulike samarbeidsarenaene.

Denne korte kunnskapsoppsummeringen illustrerer et økt fokus på samarbeid mellom lærerutdanning og lærerprofesjonen innenfor forsknings- og utdanningsfeltet. Det er likevel tydelig at det er rettet lite søkelys mot rollene til profesjonsutøvere som deltar i disse samarbeidene. Det er behov for mer kunnskap om aktørene som betraktes som representanter for lærerprofesjonen inn i samarbeid med lærerutdanningene: Hvem er de? Hvordan er de valgt ut, og hvilket mandat er knyttet til rollen? Hvilke forventninger og føringer knyttes til det disse representantene skal føre tilbake til resten av profesjonsfellesskapet ved skolen/barnehagen?

1.3 Problemstillinger og rapportens oppbygging

Prosjektets overordnede formål er å

- i) få en oversikt over ulike former for samarbeid der lærerprofesjonen er involvert med en intensjon om å styrke kvaliteten i lærerutdanningene
- ii) få økt kunnskap om lærerprofesjonens deltakelse og representasjon, og
- iii) få økt innsikt i personlig motivasjon og utbytte for deltakelse blant lærere og ledere.

Studien består av to faser: Formålet med første fase har vært å kartlegge ulike former for samarbeid der lærerprofesjonen er involvert. Kartleggingen gir oversikt over samarbeidsformer, organisering, intensjoner og kvalifikasjonskrav. I denne fasen har vi stilt følgende forskningsspørsmål:

- a) Hvilke samarbeid er etablert med intensjon om å styrke lærerutdanningene med representasjon fra lærere/ledere i barnehage/skole?
- b) Hva er hensikten med å involvere lærere/ledere fra barnehage/skole i dette samarbeidet?
- c) Hva er mandatet til lærere/ledere som involveres i disse samarbeidene?
- d) Hvordan blir lærere/ledere valgt, med hvilken rolle og hvilket mandat? Hvem foreslår deltakere fra praksisfeltet inn til samarbeidet?

Fase to har som formål å gå mer i dybden på utvalgte samarbeid for å få økt innsikt i lærerprofesjonens deltakelse og representasjon. I denne fasen har vi jobbet med utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

- a) Hvem er deltakerne fra lærerprofesjonen, og hvem oppfattes de som representanter for?

- b) Hvordan oppfatter ulike involverte aktører at deltakelsen til lærerprofesjonen i samarbeidet fungerer?
- c) Hva oppgir lærere og ledere som motivasjon og utbytte ved å delta i samarbeidet?
- d) Hvilke aspekt ved lærerutdanningskvalitet det samarbeides det om?
- e) Hvilke former for faglig, kollegial eller strukturell støtte opplever representantene fra lærerprofesjonen at de har behov for og tilgang til?
- f) Hvordan forventes deltakere fra praksisfeltet å dele erfaringer fra samarbeidet med lærerutdanningen tilbake til kolleger i skole/barnehage?

I neste kapittel presenteres analytiske perspektiver og metodisk tilnærming. I kapittel 3 presenteres funn fra kartleggingen (fase1), og i kapittel 4 presenteres funn fra casestudien (fase 2). Rapporten avsluttes med en diskusjon på tvers av funnene fra kartleggingen og casestudien i kapittel 5, og en oppsummering i kapittel 6.

2. Analytiske perspektiv og metode

2.1 Analytiske perspektiv

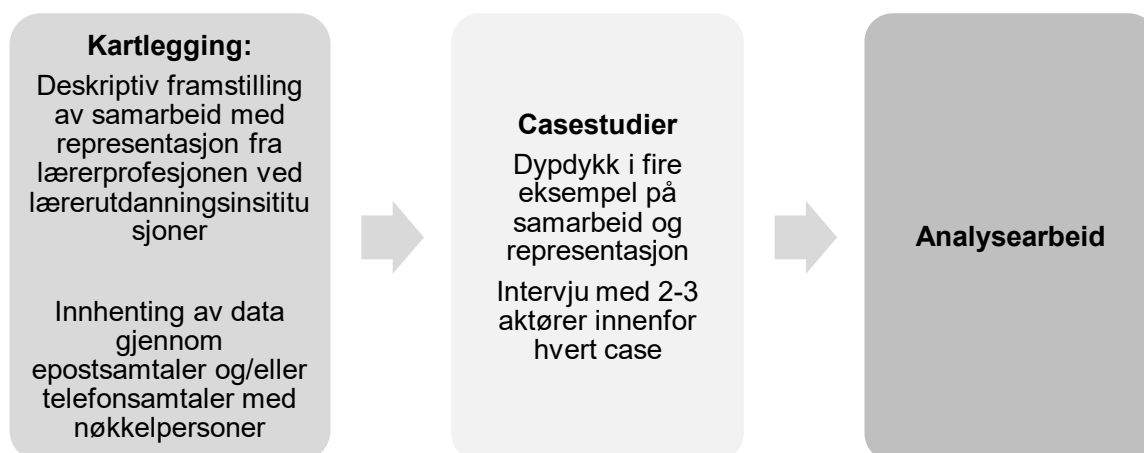
For å belyse tematikken representasjon og deltakelse, vil vi i prosjektet trekke på analytiske begrep om *individuell*, *kollektiv* og *representativ profesjonsfaglig deltakelse* (Bie-Drivdal, 2021; NOU 2022:13). Individuell deltakelse omhandler den enkeltes profesjonelle ansvar og utøvelse av profesjonelt skjønn. Kollektiv deltakelse innebærer at profesjonsfellesskapet deltar aktivt i utviklingsarbeidet og har et kollektivt ansvar for utviklingsarbeidet. Representativ deltakelse utøves gjennom valgte representanter, altså tillitsvalgte, og gir ofte mulighet til innflytelse på mer overordnede og langsiktige beslutninger i virksomheten, som for eksempel planer for kompetanse- og kvalitetsutvikling. Fordi om disse tre formene for deltakelse kan være overlappende, bidrar denne tredelingen til en synliggjøring av ulike måter å involvere lærerprofesjonen og dermed ulike virkemidler for *profesjonalisering innenfra* – altså gjennom profesjonens egne initiativer, strukturer og engasjement (NOU 2022:13, s. 42).

Videre benytter vi analytiske begrep om *grensekryssing* (Akkerman & Bakker, 2011) for å belyse aktørgrupper som krysser ulike nivåer i utdanningssystemet med hensikt om å forberede kvaliteten i lærerutdanningene. Enkeltindivider som jobber på tvers av slike grenser, omtales gjerne som *grensekryssere* (boundary crossers), *grensearbeidere* (boundary workers) eller *meglere* (boundary spanners) (Akkerman og Bakker, 2011). Arbeidet til grensekryssere innebærer å navigere kulturelle, profesjonelle og organisatoriske forskjeller og tradisjoner i grensesoner mellom ulike institusjoner (Farrell et al., 2022; Penuel et al., 2015). Slike aktører kan fungere som brobyggere ved å forene ulike praksiser, perspektiver og diskurser (Walker & Nocon, 2007), men de kan også oppleve utenforskap på begge sider av grensene (Akkerman & Bruining, 2016).

2.2 Design og metode

Denne delen redegjør for prosjektets metode og datagrunnlag. Datainnsamlingen innebærer to faser: Datamaterialet i fase 1 er hentet fra en kartlegging blant landets lærerutdanninger. Datamaterialet i fase 2 består av casepresentasjoner basert på intervjuer ved fire ulike lærerutdanninger. Oppdragsgiver har vært sentrale i utarbeidelsen av forskningsdesign og problemstillinger, blant annet ved at de har bidratt til utvelgelsen av caser til fase 2. Kartleggingens faser, samt hvilket datagrunnlag de to fasene bygger på, er illustrert i figur 2.

Figur 2 Forskningsdesign

I denne rapporten har vi valgt å se bort fra samarbeid knyttet til studentenes obligatoriske praksisstudier: Praksisopplæringen er en integrert og lovpålagt del av lærerutdanningen og samarbeidet mellom lærerutdanningsinstitusjoner og praksisfeltet er regulert gjennom nasjonale rammeplaner og forskrifter. Vår kartlegging omfatter dermed samarbeidsformer som involverer lærerprofesjonen i kvalitetsutvikling utover praksisopplæringen.

2.2.1 Fase 1: Kartleggingen

I første fase valgte vi å kartlegge omfanget av samarbeid ved lærerutdanningsinstitusjoner i Norge. Institusjonene ble valgt med ønske om å ivareta alle lærerutdanningsprogram, samt geografisk spredning. Fordi grunnskolelærerutdanningen (GLU) er størst, valgte vi å inkludere flere institusjoner med denne lærerutdanningen. Vi fokuserte på inntil to program ved hver institusjon, for eksempel yrkesfaglærerutdanningen (YLU) og lektorprogrammet ved NTNU. Enkelte lærerutdanningsinstitusjoner og lærerutdanningsprogram er ikke representert på grunn av manglende svar, og dette er også årsaken til at lærerutdanning for praktisk- estetiske fag (LUPE) ikke er en del av datamaterialet. Det totale antallet lærerutdanningsinstitusjoner i kartleggingen er derfor 11.

For å kartlegge omfanget av samarbeid ved lærerutdanningsprogrammene, begynte vi med en studie av institusjonenes nettsider. Her samlet vi informasjon om pågående samarbeid, og forsøkte å finne fram til nøkkelpersoner vi kunne ta videre kontakt med ved institusjonen. Informasjonen vi samlet fra nettsidene ble videre brukt til å stille mer spesifikke spørsmål om enkeltsamarbeid i den videre dialogen med lærerutdanningene. Kartleggingen kan betegnes som deskriptiv, da nøkkelpersonene ved institusjonene ble tilsendt en liste med spørsmål, som vi ønsket at de skulle fylle inn og forklare.

Vi gjennomførte deretter digitale samtaler med én eller flere kontaktpersoner ved instituttet for å få mer utfyllende informasjon om de ulike samarbeidene og lærerprofesjonens deltakelse. I disse samtalene etterspurte vi informasjon om etablerte samarbeid og samarbeid med viss kontinuitet og varighet. For eksempel vil ikke en gjesteforelesning av lærer eller leder ikke være å anse som et samarbeid i denne sammenheng.

Følgende spørsmål ble sendt til institusjonene:

- 1) Omtrent hvor mange samarbeid med deltakelse fra lærere og ledere i barnehage/skole er etablert hos dere?
- 2) Hva er hensikten med å involvere lærere og ledere i barnehage og skole i hvert av disse samarbeidene?
- 3) Hva er omfang og varighet i hvert av disse samarbeidene?
- 4) Hva er lærerne/lederne ment å bidra med i hvert av disse samarbeidet?
- 5) Hvordan er ledere/lærere valgt ut?

Ved noen institusjoner hadde enkeltpersoner helhetlig oversikt over samarbeid med barnehager og/eller skoler, men ved andre – gjerne større institusjoner – hjalp nøkkelpersoner oss med å innhente denne informasjonen fra sine kollegaer, eller sette oss i kontakt med andre ansatte. Ved enkelte institusjoner foregikk kartleggingen dermed gjennom en snøballmetode.

Tabell 1 Oversikt lærerutdanningsinstitusjoner og program som inngår i kartleggingen

Lærerutdanning	Program
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, (NMBU)	PPU
NORD Universitet	GLU
Høgskolen i Østfold (HiØ)	GLU
Høgskolen Vestlandet (HVL)	GLU
Universitetet i Tromsø	GLU
Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	BLU
OsloMet – Storbyuniversitetet	BLU
Norges tekniske- og naturvitenskapelige universitet (NTNU)	Lektor 8-13 YLU
Universitetet i Oslo (UiO)	Lektor 8-13 PPU
Universitetet i Agder (UiA)	PPU-Y PPU
Universitet i Stavanger (UiS)	BLU

Kartleggingen er ikke ment å gi en fullstendig oversikt over alle samarbeid som involverer ledere og lærere ved landets lærerutdanninger, men demonstrerer likevel omfanget av etablerte samarbeid der lærerprofesjonen er involvert. Særlig har denne tilnærmingen gjort det mulig å kartlegge et mangfold av ulike roller og motiver for lærere og skolelederes bidrag inn i lærerutdanningene.

2.2.2 Fase 2: Casestudien

Datainnsamlingens andre fase omfattet digitale intervju med sentrale aktører innenfor fire caser valgt på bakgrunn av kartleggingen i fase 1. En case i denne sammenheng er et spesifikt samarbeid mellom en institusjon og en eller flere lærere/ledere. Formålet med denne fasen var å gå dypere inn i enkelte samarbeid for å få mer kunnskap om blant annet aktørenes motivasjon for og erfaringer med samarbeidet, utvelgelsesprosessen, og opplevd støtte i arbeidet sitt.

Utvalget av case ble gjort i dialog med oppdragsgiver, Utdanningsforbundet, som ønsket at casene skulle ivareta geografisk spredning og vise variasjon av utdanningsprogram: Casene belyser derfor samarbeid ved barnehagelærerutdanningen (BLU), grunnskolelærerutdanningen (GLU), lektorutdanningen 8-13/PPU og yrkesfaglærerutdanningen. To av de utvalgte casene hadde ikke ønske om å bidra til prosjektet, og dette førte til at vi måtte velge en annen yrkesfaglærerutdanning en vi først hadde valgt.

Ved utvalgte case, fikk vi kontaktinformasjon til ledere eller lærere involvert i samarbeid med lærerutdanningene og sendte forespørsel om å delta i intervju. Vi har valgt å intervju selve deltakeren i samarbeidet, samt UH-aktør involvert i samarbeidet eller rekrutteringsprosessen. Vi har også intervjuet andre aktører der det ble tydelig at disse har tilknytning til samarbeidet, for eksempel skoleleder.

I intervjuene med UH-aktører ønsket vi å få innsikt i intensjoner med å involvere lærerprofesjonen i samarbeidet og utvelgelsesprosessen. Eksempel på intervju spørsmål stilt til UH-aktører: 1) Hva er intensjonene med å involvere lærere/ledere i samarbeidet? 2) Hvordan ble disse representantene valgt? 3) Hvilket bidrag er de tenkt å ha med seg inn i samarbeidet? 3) På hvilke arenaer skjer samarbeidet?

I intervju med deltakeren fra lærerprofesjonen ønsket vi å få mer kunnskap om motivasjon, rekrutteringsprosess og arbeidsoppgaver. Eksempel på spørsmål som ble stilt til deltakeren fra lærerprofesjonen: 1) Når hørte du første gang om denne rollen? 2) Hva motiverte deg til å gå inn i dette samarbeidet? Hva var bakgrunnen for at denne rollen ble opprettet? 3) Hvordan foregikk utvelgelsesprosessen, og hvem var involvert? Hvilke kriterier lå til grunn? Var tillitsvalgte involvert? Eventuelt hvordan? 4) På hvilke arenaer foregår samarbeidet? 4) Hva slags kunnskap og erfaringer bruker du i arbeidet ditt? 5) Fortell hvordan du erfarer at dette samarbeidet mellom lærer/ledere og lærerutdanningen bidrar til å styrke utdanningen? 6) Fortell hvordan erfaringer fra samarbeidet med lærerutdanningen tas med tilbake til kolleger i skole/barnehage?

Materialet fra casestudiene bygger på kartleggingsarbeidet, og informantene er identifisert i dialog mellom prosjektgruppen og lærerutdanningsansatte med oversikt over disse samarbeidene. På en side kan dette innebære at casene representerer fruktbare samarbeid som utdanningen ønsker å løfte frem, på den andre siden bidrar disse til å synliggjøre en variasjon av lærerprofesjonens deltakelse.

2.2.3 Forskningskvalitet og forskningsetikk

For å sikre forskningskvalitet har vi hatt en kontinuerlig dialog om metodevalg, tematikker, fortolkninger og funn innad i prosjektgruppen. Underveis i prosessen har vi også diskutert metode- og analysevalg med prosjektets referansegruppe, i tillegg til at vi har presentert foreløpige analyser og utkast for Utdanningsforbundet underveis.

Prosjektet er godkjent av Personverntjenesten (SIKT). Informantene ble informert om prosjektets formål og forskningsdesign før de ga sitt samtykke til deltakelse, som ble gitt enten skriftlig eller muntlig. Vi har valgt å anonymisere institusjon og navn på informanter i presentasjonen av casestudien for å tydeliggjøre at dette er illustrerende eksempel på former for samarbeid og

deltakelse. Dette er også grunnen til at vi ikke spesifiserer stillingsbeskrivelser for alle aktører, for eksempel ved å referere til «UH-aktører» i stedet for å beskrive at vedkommende er førsteamanuensis med studielederansvar eller lignende. Likevel er informantene informert om at kontekstbeskrivelser vil kunne føre til at samarbeidet og deltakelsen er identifiserbart for andre med tilknytning eller kjennskap til samarbeidet.

Studien har flere svakheter og begrensninger. Til tross for bredde i kartleggingen i studiens første fase, er studien basert på et begrenset antall informanter i casestudien. Formålet med andre fase er likevel ikke å gi en fullstendig oversikt over alle samarbeid med deltakelse fra lærerprofesjonen, men heller å synliggjøre noen tendenser og spesifikke eksempel på hvordan deltakelse i disse samarbeidene kan se ut. Datamaterialet viser en variasjon i samarbeid og deltakelse. Det er likevel et sentralt dilemma at ønsket om at utvalgte caser i fase to skulle være fra ulike utdanningsprogram kan ha bidratt til å begrense variasjonen i deltakelse som blir synliggjort. Videre kan det tenkes at andre aktører kunne bidratt med interessant perspektiv på deltakernes rolle inn i samarbeid med lærerutdanningene, for eksempel tillitsvalgte eller andre kollegaer ved skolen/barnehagen, men vi har valgt å fokusere på aktører som eksplisitt blir knyttet til deltakerens rolle i samarbeidet.

3. Funn: Kartleggingen

3.1 Samarbeidenes omfang, hensikt og formål

3.1.1 Samarbeidenes omfang

Hver institusjon peker på en rekke etablerte samarbeid mellom lærerutdanningen og skoler/barnehager med deltakelse av lærere og/eller ledere (se Tabell 2 for en oversikt). Det må presiseres at denne listen ikke nødvendigvis gir en fullstendig oversikt over alle samarbeid ved lærerutdanningene, men at de likevel demonstrerer et stort omfang av eksisterende samarbeid.

Tabell 2 Omfang av samarbeid

Lærerutdanningsinstitusjon	Program	Antall samarbeid
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, (NMBU)	PPU	5
NORD Universitet	GLU	13
Høgskolen i Østfold (HiØ)	GLU	12
Høgskolen Vestlandet (HVL)	GLU	12
Universitetet i Tromsø	GLU	10
Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	BLU	6
OsloMet – Storbyuniversitetet	BLU	6
Norges tekniske- og naturvitenskapelige universitet (NTNU)	Lektor 8-13	9
	YLU	3
Universitetet i Oslo (UiO)	Lektor 8-13	9
Universitetet i Agder (UiA)	PPU-Y	3
	PPU	6
Universitet i Stavanger (UiS)	BLU	6

Et samarbeid i denne sammenhengen innebærer etablerte samarbeid mellom en lærerutdanningsinstitusjon og en eller flere lærere/ledere. Enkelthendelser, for eksempel gjesteforelesning, er ikke inkludert i denne oversikten. Samarbeidene som er inkludert i tabellen har et uttalt formål om å styrke kvalitet i lærerutdanningene.

3.1.2 Samarbeidsformer

Samarbeidsformene som kommer frem i kartleggingen ser overordnet ut til å falle inn under to hovedgrupper: Samarbeid initiert «ovenfra» og samarbeid initiert «nedenfra» (se Tabell 3).

Samarbeid som er initiert «ovenfra» synes å ha en tydelig forankring i politiske føringer, som for eksempel føringer om å etablere lærerutdanningsskoler og oppfordringer om mer utstrakt bruk av delte stillinger/kombinasjonsstillinger. Disse samarbeidene foregår ofte på etablerte arenaer, og da primært på campus.

Tabell 3 Samarbeidsformer

	Kjennetegn	Hovedarena for samarbeidet
Samarbeid initiert ovenfra	Etablert som tilsvar på politiske føringer	UH
Samarbeid initiert nedenfra	Etablert på initiativ fra kommune/skoler/barnehager basert på utviklingsbehov	Skole/barnehage

Samarbeid som kan karakteriseres som initiert «nedenfra» ser i større grad ut til å være lokalt initierte samarbeid mellom lærerutdanningsaktører og enkelte kommuner eller enkeltskoler/barnehager. Eksempel på dette er flere såkornprosjekt som involverer UH-ansatte, masterstudenter og lærere i skolen. Disse samarbeidsformene vil gjerne være overlappende, men muliggjør en overordnet distinksjon mellom ulike former for samarbeid.

3.1.3 Samarbeidenes hensikt og formål

Når det kommer til samarbeidenes formål, ser vi en tendens til at samarbeidene faller inn under to overordnede kategorier som berører ulike aspekt ved utdanningskvalitet (se Figur 3):

- i) samarbeid om kvalitetsutvikling, forvaltning og gjennomføring og
- ii) samarbeid om forsknings- og utviklingsarbeid

Den første kategorien, samarbeid om kvalitetsutvikling, forvaltning og gjennomføring av lærerutdanningene, innebærer at lærer og ledere involveres i:

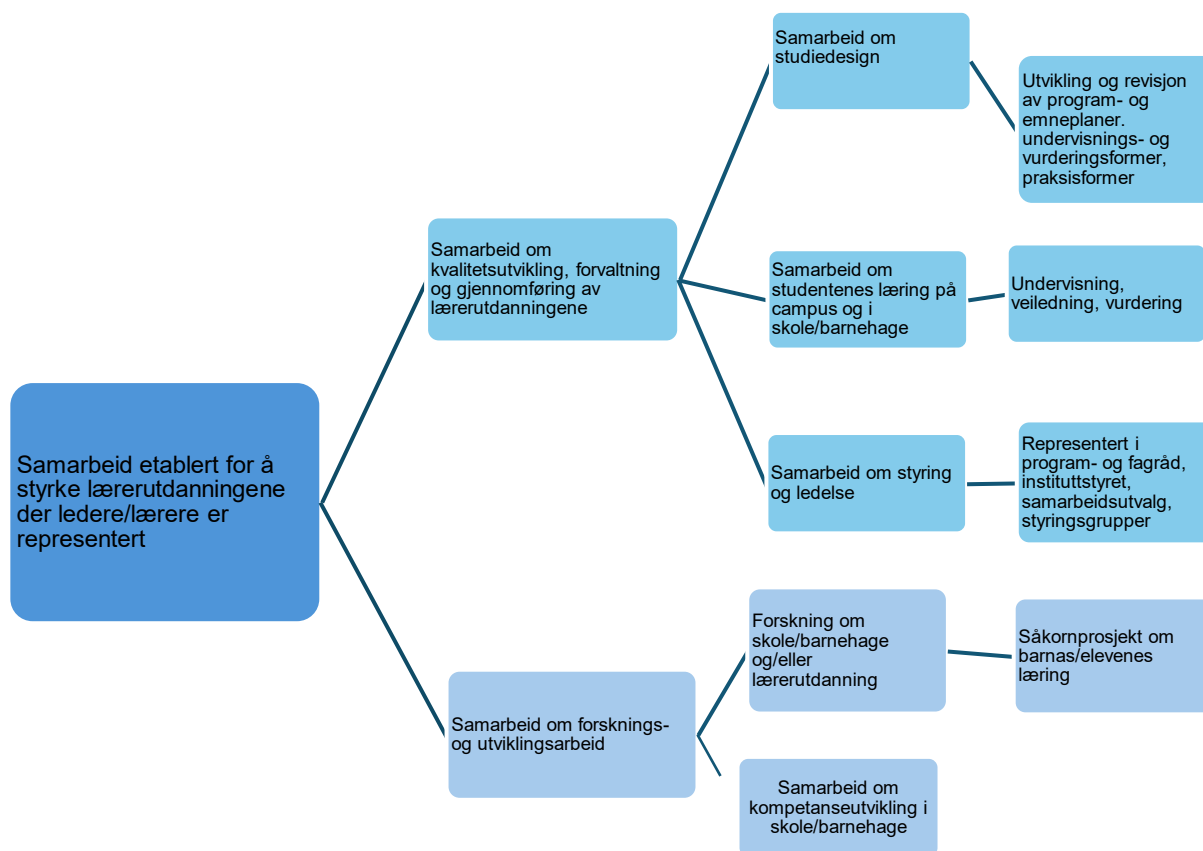
- samarbeid om studiedesign - for eksempel gjennom utvikling og revidering av programplaner, emneplaner eller vurderingsformer
- samarbeid om studentenes læring – for eksempel gjennom undervisning, og
- samarbeid om styring og ledelse, for eksempel gjennom deltakelse i styringsgrupper

Kartleggingen synliggjør at lærere særlig er deltakere i samarbeid om studentenes læring på campus i form av undervisningsoppgaver, og at rollen som delt stilling eller kombinasjonsstilling gjentas i datamaterialet i forbindelse med disse arbeidsoppgavene. Innenfor samarbeid om studentenes læring nevnes også flere samarbeid om utvidet praksis og samarbeid tilknyttet studentenes masteroppgavearbeid, for eksempel i form av mastertorg der lærere deltar, eller deltakelse i nettverk for praksisrelevante masteroppgaver.

Det framstår fra kartleggingen at ledere som deltakere inngår i samarbeid om styring og ledelse av lærerutdanningene eller samarbeid om studiedesign. Dette gjelder skoleledere og barnehagestyrer, men kartleggingen inneholder også noen eksempel der barnehage- eller

skoleeier blir omtalt som ledere. For eksempel deltar ledere i programråd og styringsgrupper der de bidrar til å revidere og utvikle utdanningene.

Figur 3 Samarbeidenes hensikt og formål

Den andre hovedkategorien, samarbeid om forsknings- og utviklingsarbeid, inkluderer samarbeid om

- forskning om skole/barnehage og/eller lærerutdanning, for eksempel gjennom bruk av såkornmiddel, og
- samarbeid om kompetanseutvikling i skole/barnehage, for eksempel gjennom tilskuddsordningen

Eksempelvis løftes det frem i dialogen med NTNU at det foregår en rekke forskningssamarbeid med universitetsskolene om gjensidig kompetanseutvikling, både i utdanningen og på skolen, og ett av disse samarbeidene beskrives som et nært fagdidaktisk samarbeid med mål om å løse en felles utfordring de har identifisert i skole og lærerutdanningen: «Hvordan kan læreren(e) styrke det muntlige engasjementet i sine klasserom?» Her har lærerutdannere og lærere samarbeidet om datainnsamling og elevintervjuer.

I den videre spesifiseringen av samarbeidenes hensikt og formål, og mer spesifikt formålet med å involvere lærere og ledere i samarbeidene, er det ikke overraskende at lærerutdanningene oppgir utdanningsrelevans og praksisnærhet som hovedformål. Mer spesifikt peker lærerutdanningsinstitusjonene på intensjonen med samarbeidene som å heve lærerutdanningens relevans: «Å sikre relevant utdanning» (NTNU lektor 8-13 om lederes deltakelse i fakultetsstyret). Videre kommer studentperspektivet fram i lignende formålsformuleringer: «Gi studentene innsikt i

hvordan dyktige lærere jobber» (UiO lektor 8-13 om mentorordning), «gi studentene erfaringer med profesjon og fagfelt» (NTNU, YLU om nettverkssamlinger), og «evaluere lærerutdanningen og sikre yrkesrelevans» (UiS om kombinasjonsstillinger).

Andre formålsformuleringer framhever samarbeidene som et ledd i å heve kvalitet i lærerutdanningene: «Å utvikle og forbedre kvaliteten på praksisopplæringen» (HVL), «Å styrke kvalitet og relevans i musikkopplæringen» (UiT om nettverk for musikkfaget).

Likeverdighet og det doble formålet – altså prinsippet om at samarbeidet skal være gjensidig utviklende - blir gjentatt i lærerutdanningsinstitusjonenes formålsformuleringer: «Styrke likeverdig partnerskap og likeverdige utdanningsarenaer» (UiT om lærere og lederes deltakelse i programråd). «Bli kjent med hverandre og å respektere hverandres kunnskap» (NORD om delte stillinger). NMBU oppgir også formålet med delte stillinger som «å styrke samarbeidet og lære av hverandre, og ivareta det doble formålet».

Når vi i kartleggingen holder ordinær praksisoppfølging i skole og barnehage utenfor, viser materialet en hovedvekt av samarbeid mellom lærere/ledere og lærerutdanningen som foregår på campus.

Likevel ser vi også flere eksempler på samarbeid der skole/barnehage er hovedarena, og det er tydelig at flere institusjoner samarbeider tett om utviklingsarbeid i fagnettverk og andre arenaer. I tillegg synliggjør kartleggingen at lærerutdanningsskoler- og barnehager er en sentral arena for videre samarbeid. Institusjonene oppgir at det er etablert en rekke ulike samarbeidsformer med utgangspunkt i disse ordningene, og vi ser en tendens til at lærerutdanningsskoler- og barnehager er en viktig rekrutteringsarena for lærere og ledere som deltar i studentopplæring på campus.

3.2 Lærerprofesjonens representasjon og deltakelse

Et sentralt spørsmål i kartleggingen handler om hvilke aktører fra praksisfeltet som deltar i samarbeidene og hvordan de har blitt rekruttert inn.

3.2.1 Individuell eller kollektiv deltakelse

Det vil være mulig å anta at samarbeidsformene som er initiert lokalt og har en tydelig forankring i skole/barnehage (se Tabell 3), også har potensialet til større kollektiv forankring i profesjonsfellesskapet. Dette synliggjøres blant annet i kartleggingen ved at de individuelle profesjonsutøverne ofte ikke spesifiseres i denne formen for samarbeid, men at de involverte deltakerne fra lærerprofesjonen heller omtales som «flere lærere» eller «skolen». Samarbeidene som er initiert mer ovenfra ser derimot ut til å primært foregå på campus som hovedarena, og har en mer utydelig kobling tilbake til praksisfeltet. For eksempel viser slike samarbeid i kartleggingen til spesifikke individuelle deltakere fra lærerprofesjonen, for eksempel en leder som sitter i et programråd, eller en barnehagestyrer i delt stilling/kombinasjonsstilling.

To samarbeid skiller seg ut i datamaterialet ved at deltakelsen omfatter en stor gruppe med profesjonsutøvere, heller enn individer: Yrkesfaglærerutdanningen ved NTNU arrangerer etablerte nettverkssamlinger der lærerstudenter, representanter fra arbeidsliv og lærerutdanning, samt alle yrkesfaglærere i fylket deltar. Institusjonen oppgir at hensikten med denne typen samarbeid er på den ene siden å sikre virkelighetsnære læringsarenaer i utdanningen, men også sikre at utdanningen tjener de profesjonsfaglige behovene i regionen. Dette er samarbeid som drives av to lærere i delt stilling, finansiert av fylkeskommunen. Her er lærere og lederes

individuelle representasjon og deltakelse mer uklar, da samarbeidet er koblet til kollektiv deltakelse i et tverrsektorielt samarbeid på etablerte læringsarenaer.

Et annet eksempel på mer kollektiv deltakelse kan plasseres innenfor de samarbeid initiert mer nedenfra: HVL peker på en lang rekke forskningsprosjekt der lærere, lærerstudenter og lærerutdannere er involvert. Disse prosjektene handler blant annet om lek i skolen, lesson study og fysisk aktiv læring. Om forsknings- og undervisningsprosjektet med lesson study som fokus, spesifiserer institusjonen at lærere er involvert i planlegging og gjennomføring av prosjektet, og at de involveres i lærerstudentenes presentasjoner av funn. Også her er lærere og leders individuelle representasjon og deltakelse mer uklar, da samarbeidet er koblet til profesjonsfellesskapet i skolen mer overordnet.

3.2.2 Lærere og leders deltakelse og representasjon

Kartleggingen demonstrerer en klar hovedvekt av samarbeid der lærere - i motsetning til ledere - er deltakere. Som tidligere nevnt, ser vi en tendens til at ledere i større grad er involvert i mer overordnet kvalitetssamarbeid om styring og ledelse, for eksempel gjennom deltakelse i programråd og styringsgrupper.

Et samarbeid som skiller seg ut her, er barnehagelærerutdanningen ved OsloMet, der fire barnehagestyrere jobber i delt stilling 15-20% ved lærerutdanningen. I kartleggingen spesifiseres det at barnehagestyrerne i delt stilling bidrar inn i «ulike utviklingsprosesser, undervisning, planlegging, forskning og revidering». Ved andre institusjoner er det primært lærere som har slike delte stillinger eller kombinasjonsstillinger.

Når det kommer til lærers representasjon og deltakelse i samarbeidene, er det noen roller som gjentas i datamaterialet. Først og fremst er det tydelig at det ofte er praksislærere som også involveres i andre former for samarbeid med lærerutdanningene. For eksempel deltar et stort antall praksislærere ved HiØ i en simuleringsuke som innebærer kurs i simulering, deltakelse i simuleringen og ettersamtale med lærerstudentene. HVL spesifiserer at det er praksislærere som er involvert som rekrutteres som lærerutdanningskontakter.

En rolle som gjentas i datamaterialet er, som tidligere nevnt, lærere som jobber i delte stillinger eller kombinasjonsstillinger ved lærerutdanningene. Disse stillingene er koblet til et bredt spekter av lærerutdanningenes arbeid: For eksempel bidrar delte stillingene ved barnehagelærerutdanningen ved UiS med «studiemodell, programplaner, emneplaner, undervisningsplaner og praksis».

Også rollen som praksiskoordinator eller lærerutdanningskontakt gjentas i kartleggingen. Praksiskoordinatorer ved skolene er for eksempel involvert i utvelgelse av lærere som samarbeider om undervisningen ved NMBU. Her oppgis det at lærere som bidrar inn i enkelte undervisningsøkter «plukkes ut av universitetsskolekoordinatorer på skolen». Ved HiØ er praksiskoordinatorer ved skolene med på planlegging og gjennomføring av mastertorg og trinnovertakelse. Videre oppgir HiØ at det er en praksiskoordinator som er ansatt ved lærerutdanningen som er involvert i prosessen med å ansette delte stillinger.

Når det kommer til hvordan lærerne/lederne er valgt ut til samarbeidene, tydeliggjør kartleggingen at lærerutdanningsskoler- og barnehager er en sentral arena for å rekruttere deltakere til disse samarbeidene. Gjennom lærerutdanningsskolene- og -barnehagene har UH over tid blitt kjent med og samarbeidet med spesifikke lærere og ledere. Det kan derfor virke hensiktsmessig å gå videre med nettopp disse samarbeidskonstellasjonene i videre samarbeid, fordi de allerede kjenner til disse lærernes/ledernes kompetanse og har erfaring med å arbeide med dem.

Eksempelvis oppgis universitetsskolesamarbeidet som opphav til utvelgelsen av deltakere i ni av ti samarbeid ved UiT.

Samtidig synliggjør kartleggingen også noen få formelle søknadsprosesser, og da særlig for delte stillinger /kombinasjonsstillinger ved enkelte institusjoner. For eksempel spesifiserer Høgskolen i Østfold at rekrutteringen til disse stillingene foregikk gjennom en formell utlysningsprosess, og ved yrkesfaglærerutdanningen ved NTNU skjer utvelgelsen av delte stillingen «i dialog mellom fylkeskommunen, rektorer og fagforening».

I enkelte samarbeid kan det imidlertid se ut til at ledere i barnehagene og skolene har stor påvirkning på hvem som blir valgt til å delta i slike samarbeid, da utdanningene gjerne ber dem om å anbefale «de som passer». HVL forklarer utvelgelsesprosessen av lærerutdanningskontakter i delt stilling ved å utdype at «det er skoleledelsen selv som har valgt ut hvem som skal være LU-kontakter». Skoleleders rolle gjentas flere steder i kartleggingen: «Vi har bedt rektor å velge person som de synes er egnet for dette» (om lærere som er inne og holder gjesteforelesninger, UiA). Også NMBU spesifiserer at henvendelse til skoleleder fra skoleeier om «de flinkeste lærerne på feltet» (om lærere involvert i fagseminarer tilknyttet EVU-tilbud).

Kompetanse eller ekspertise som grunnlag for utvelgelse nevnes sjeldent i kartleggingen, sett bort ifra spesifiseringer om praksislærererfaring. Unntaket er barnehagelærerutdanningen ved DMMH der ansatte fra barnehagene som skal ha forelesningsrekker blir valgt «basert på spisskompetansen i barnehagen».

Når det kommer til intensjoner med å involvere lærere og ledere i samarbeidet, synliggjør kartleggingen en forventning og å skape koblingen mellom teori og praksis. UiO forklarer at mentorordningen skal bidra til å «oversette det studentene opplever i praksis» for å sikre at læringsopplevelsene er relevante og meningsfulle. UiO utdyper videre at lærere og ledere fungerer også som «praksisfeltets stemme» ved å delta i programråd og evalueringer for å sikre at behovene fra det praktiske utdanningsfeltet blir hørt og ivaretatt. HiØ understreker nødvendigheten av å involvere lærere i evalueringer og revideringer for å «gi praksisfeltet en tydelig stemme». Dette samarbeidet mellom utdanningsinstitusjoner og praksisfelt er avgjørende for å oppnå en «integrert forståelse av teori og praksis». UiS fremhever viktigheten av å samarbeide om å skape et kollektivt «VI» i lærerutdanning, spesielt i forhold til lærerutdanningsbarnehager. Samarbeidet skal videre bidra til å «forberede studentene på de virkelige utfordringene de vil møte i yrkeslivet».

Deltakere fra lærerprofesjonen blir her knyttet til en forventning om å fungere som brobyggere mellom teori og praksis, og bidra til at studentene får en relevant og meningsfull utdanning. De representerer praksisfeltets stemme ved å delta i beslutningsprosesser og kvalitetssikre utdanningen, slik at den møter de virkelige utfordringene i yrkeslivet.

3.3 Oppsummering kartlegging

Kartleggingen viser et betydelig omfang av – og variasjon i – samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjoner og skoler/barnehager som er etablert med en intensjon om å styrke utdanningens relevans og kvalitet.

Samarbeidsformene som kommer fram i kartleggingen kan overordnet plasseres i to hovedgrupper: samarbeid initiert "ovenfra", altså forankret i politiske føringer, til samarbeid etablert mer "nedenfra", altså lokalt initiert i skoler og kommuner. Til tross for at disse er overlappende, ser vi tendenser til at samarbeidene som er initiert ovenfra primært ser ut til å

foregå på campus, mens de prosjektene initiert mer nedenfra gjerne innebærer en større kollektiv involvering fra lærerprofesjonen i skoler/barnehager.

Samarbeidene i kartleggingen kan videre deles inn i to hovedkategorier basert på samarbeidenes hensikt og formål: Den første omfatter kvalitetsutvikling, forvaltning og gjennomføring av lærerutdanningene, der lærere og ledere involveres i ulike aspekter som studiedesign, undervisning og styring av utdanningen. Her er det særlig tydelig at lærere bidrar til studentenes læring gjennom undervisningsoppgaver og utvidet praksis, mens ledere deltar mer i overordnede kvalitetssamarbeid. Den andre kategorien omhandler forsknings- og utviklingsarbeid, der samarbeid er rettet mot forskning om lærerutdanning og kompetanseutvikling i skoler og barnehager.

Kartleggingen viser at deltakelsen fra lærere ofte omfatter praksislærere som er aktive i flere samarbeidsprosjekter, mens rekrutteringen til samarbeidene i stor grad skjer gjennom allerede etablerte nettverk og relasjoner i skole/barnehage og da særlig lærerutdanningsskoler- og barnehager. Intensjonen bak involvering av lærere og ledere er å styrke forbindelsen mellom teori og praksis, og sikre at læringsopplevelsene er meningsfulle for studentene. Læreprofesjonens deltakelse knyttes til en forventning om å representere praksisfeltets stemme i beslutningsprosesser, og bidrar dermed til kvalitetssikring av utdanningene.

4. Funn: Casestudien

I dette kapittelet presenteres funn fra intervjuene som belyser fire samarbeider og lærerprofesjonens deltakelse i disse. Som spesifisert i metodekapittelet, er utvalget av case gjort i dialog med oppdragsgiver, Utdanningsforbundet, som ønsket at casene skulle ivareta geografisk spredning og vise variasjon av utdanningsprogram: Casene belyser samarbeid ved barnehagelærerutdanningen (BLU), grunnskolelærerutdanningen (GLU), lektorutdanningen 8-13/PPU og yrkesfaglærerutdanningen. En case i denne sammenheng er et spesifikt samarbeid mellom en institusjon og en eller flere lærere/ledere.

Formålet med intervjuene er å gå dypere inn i enkelte samarbeid for å få mer kunnskap om deltakernes motivasjon for utvelgelsesprosessen, motivasjon for samarbeidet, og erfaringer med samarbeidet.

4.1 Case 1: Barnehagestyrer i delt stilling ved barnehagelærerutdanningen

Denne casen belyser et samarbeid der en barnehagestyrer er frikjøpt 20 % av sin stilling for å bidra inn i barnehagelærerutdanningen. Rollen er etablert som en del av lærerutdanningsbarnehagesamarbeidet, og har utviklet seg til å bli en mer systematisert del av institusjonens kvalitetsarbeid.

Utvelgelse

Barnehagestyreren har lang erfaring fra praksisfeltet, og har vært tilknyttet barnehagelærerutdanningen med en delt stilling i sju år. Den delte stillingen ble etablert i forbindelse med opprettelsen av universitetsbarnehageordningen, hvor det å være tettere involvert i lærerutdanningen ble introdusert som en mulighet for ansatte i barnehagene. Barnehagestyreren forklarer at det ikke ble gjennomført en formell utlysning, men aktuelle kandidater ble oppfordret til å melde interesse. Hun og andre styrere foreslo da at det enkleste for barnehagene er at en styrer fyller en slik rolle:

Det kunne godt være forskjellige mennesker i barnehagen. Så jeg tror kanskje det var vi styrere som frontet at det er ikke så lett. Både i forhold til fravær og sånn i barnehagen og vikarer og oversikt, men også i forhold til det der å få relasjoner da. Og kontinuitet (barnehagestyrer i delt stilling)

Studielederen fra UH som er tilknyttet universitetsbarnehagesamarbeidet, forklarer at det er en formell prosess med å bli universitetsbarnehage, men ikke for å ha denne rollen. Hun mener at rollen i utgangspunktet var tiltenkt styrere:

I begynnelsen spurte vi styrerne fra de syv første universitetsbarnehagene om de kunne tenke seg å delta i ordningen. Ikke alle ville, så vi valgte blant de som var interesserte. Etter toårsperioder har vi spurt hvem som kan tenke seg å overta, og noen har blitt forlenget fordi de har ønsket å fortsette (studieleder, UH)

Barnehagestyreren peker på hennes personlige engasjement for lærerutdanningen som en motiverende faktor for å melde interesse for den delte stillingen, og forklarer at hennes «faglige engasjement og faglige bakgrunn» gjør henne godt egnet til å ha denne rollen.

Om rollen

Barnehagestyreren forklarer at hun forventet at det å ha en delt stilling ved lærerutdanningen skulle innebære å bli noe mer enn å være en vikar. Hun gikk inn i rollen med en intensjon om å kunne «bygge bro for studentene» og synliggjøre koblinger mellom barnehagen og campus. Som en del av dette gikk hun også inn med et ønske om å etablere tydeligere strukturer og arenaer der den delte stillingen kunne bidra til å tydeliggjøre disse koblingene.

Vi fra barnehagen har vært inne tidligere, litt som vikarer. Så det husker jeg vi snakket ganske mye om, at det ønsker vi oss ikke. At vi ønsker at det skulle være en måte å bygge bro mellom praksis og campus, det som studentene lærer på campus. Så vi snakket også mye om å skape strukturer og arenaer der hvor vi var representert (barnehagestyrer i delt stilling)

På spørsmål om hvem hun tenker at hun representer i arbeidet på campus, forklarer barnehagestyreren at hun ikke har et ønske om å oppfattes som representant for hele praksisfeltet:

Akkurat det synes jeg er litt skummelt, det greiene der. Fordi at jeg kan jo på en måte aldri representerer flere enn meg selv, jeg er jo meg selv. Så i mange møtearenaer er jeg redd for akkurat det der, egentlig. At jeg blir stemmen fra praksisfeltet. Det er jeg på en måte ikke. Jeg prøver alltid å si noe om ting som jeg har hørt i møtearenaer, for eksempel med andre barn. Så jeg opplever litt legitimitet i det. Men jeg synes det er en litt vanskelig greie (...) Det er viktig at både jeg og de jeg snakker med er bevisst på det. Sånn er det vel i alle sammenhenger som man er. Man snakker jo ut fra seg selv (barnehagestyrer i delt stilling)

Studieleder snakker om dette på en annen måte, og påpeker nettopp en intensjon om at de delte stillingene skal representere praksisfeltet:

Da opplever jeg jo at de får en viktig rolle da. Ikke bare i form av at de er der selv, men at de representerer jo da praksisfeltet. Og kan trekke inn perspektiver som kanskje ikke vi her ser så lett, eller som ikke vi er så gode på når vi skal drive kvalitetsutvikling. Så det tror jeg har styrket kvaliteten i utdanningen (studieleder, UH)

Barnehagestyreren forklarer videre at det kan oppfattes som truende for andre lærerutdannere å ha ansatte fra praksisfeltet inne i campusundervisningen, fordi det kan skape «halleluja-stemning blant studentene». Hun peker videre på en opplevd avstand mellom det studentene lærer på campus og i praksis, og at hun oppfatter en sentral del av sitt bidrag som å være en «oversetter» mellom det studentene lærer på campus «slik at det gir mening i praksis». Hun utdyper videre at en sentral intensjon med hennes rolle er å minske studentenes opplevde avstand, men at hun selv må kunne ta på seg en rolle som akademier for å kunne bidra til å tette gapet:

Det er noen ganger jeg opplever at vi snakker om to veldig forskjellige ting, jeg vet ikke. Ikke at det er mindre verdifullt fordi det ikke er akademisk, men ... Jeg tror kanskje vi må ta ansvar på begge sider. For jeg tror det også er veldig viktig at jeg fremstår som akademiker. For å bygge den broa er det viktig at begge parter ikke har for stor avstand. Jeg må også bruke et akademisk språk for eksempel, og kunne oversette og bygge den broa. Og det tror jeg også at jeg har måttet vise at jeg kan, til de som jobber inne på campus (barnehagestyrer i delt stilling)

Her peker barnehagestyreren i delt stilling på at intensjoner om å oversette og bygge bro, forutsetter en forståelse for både det akademiske og det praktiske. Hun fremmer derfor en sentral del av eget bidrag som å kunne tilnærme seg det akademiske språket - både for å forstå begge

sier av denne avstanden, men også som et ledd for å komme tettere innpå de hun skal samarbeide med på campus.

Studieleder ved lærerutdanningen legger vekt på at de delte stillingene skal bidra til en oppfattelse av å være likeverdige lærerutdannere:

Det å få til den kulturendringen på at det er et likeverdig samarbeid med de som er ansatte i barnehagen og oss, når det gjelder det å skape en best mulig utdanning for studentene (studieleder, UH)

Studielederen forklarer videre at det er en intensjon at de delte stillingene skal være koblet til kvalitetsutvikling på varierte måter, for eksempel ved å være koblet på utviklingsarbeid og revisjon av emneplaner.

Barnehagestyreren omtaler likevel arbeidsoppgavene på campus som preget av tilfeldigheter. I oppstarten var den delte stillingen primært koblet til undervisningsoppgaver, men etter hvert har hun fått flere arbeidsoppgaver som omhandler mer overordnet kvalitetsarbeid, for eksempel å utforme studentenes praksisoppgaver. Hun forklarer at disse oppgavene i stor grad avhenger av relasjoner med fagansatte ved lærerutdanningen: «Det handler om at vi knytter relasjoner» (barnehagestyrer i delt stilling)

Både studielederen fra UH og barnehagestyreren i delt stilling påpeker utfordringer med å inkludere den delte stillingen i ulike arbeidsoppgaver på en systematisk måte slik at de ikke oppfattes som vikarer som kun er innom og gjennomfører noen oppstykkede aktiviteter. Barnehagestyreren påpeker at arbeidet med å integrere den delte stillingen i flere arbeidsoppgaver ved campus i stor grad avhenger av ildsjeler – også på ledernivå i UH:

Jeg opplever også at det har vært veldig avhengig av noen sånne ildsjeler. NN, som er studieleder og ansvarlig, som er vår leder på universitetet, tror jeg fronter det i alle mulige samlinger (barnehagestyrer i delt stilling)

Studieleder peker også på dette som utfordrende, og utdyper at hun er opptatt av å «spre ordet» til fagansatte og sørge for at ressursene til de delte stillingene benyttes godt.

Overføringsverdi til barnehagen

Den delte stillingen innebærer at barnehagestyreren har arbeidsoppgaver tilknyttet ulike aktiviteter på campus, men ingen av arbeidsoppgavene har eksplisitt overføringsverdi tilbake til barnehagen. På spørsmål om samarbeidet med lærerutdanningen har påvirkning på kollegaene hennes i barnehagen, forklarer barnehagestyreren at hun bruker erfaringene hun får gjennom arbeidet i lærerutdanningen til å tydeliggjøre sammenhenger mellom campus og barnehage, for eksempel på personalmøter:

Jo, det kan jeg vel si at jeg opplever, og fortsatt også, at det er litt avstand. Og jeg merker det jo også når jeg jobber med faglig utvikling med mitt personale, med de pedagogiske lederne for eksempel, som er utdannet, at det å oversette teori til det som vi holder på med, det er vanskelig for veldig mange, også for de som er ferdigutdannet. Så ja, jeg opplever at det er et stort behov (barnehagestyrer i delt stilling)

Barnehagestyreren forklarer videre at hun samarbeidet med lærerutdanningen også bidrar inn barnehagens arbeid med å ha studenter i praksis:

Jeg snapper opp mange ting der som jeg er med på, som jeg bruker i barnehagen. Og når jeg lager forelesninger og så videre, så bruker jeg ofte det her etterpå. Og jeg kan

bruke eksemplene som dukker opp fra studentene. Jeg har hatt en del praksisforberedelser og praksisoppsummering med studenter. Da kommer det opp mange problemstillinger som gir meg en innsikt som leder av praksisfelt (barnehagestyrer i delt stilling)

For studielederen fra UH framstår det selvsagt at barnehagestyrerne som har delte stillinger ved lærerutdanningen har mulighet til å overføre det de erfarer gjennom arbeidet tilbake til kollegaene i barnehagen:

Vi ser at det hadde en god effekt også ute i barnehagene hvor de er, ikke sant, for de sitter jo på alle informasjonen, og de deler jo den automatisk med helt personalet, når de har personalmøter, de sitter liksom med all kunnskapen (studieleder, UH)

Oppsummering

Ordningen med barnehagestyrere i delte stillinger ved barnehagelærerutdanningen er etablert som en del av universitetsbarnehagesamarbeidet med intensjon om å bygge bro mellom teori og praksis.

Utvelgelsen av kandidater har vært basert på frivillighet og faglig engasjement, snarere enn formelle prosesser. Styreren beskriver sitt arbeid som en oversettelsesfunksjon som skal redusere avstanden mellom campus og barnehage. For å lykkes med dette opplever hun at det er nødvendig å tilpasse seg et akademisk språk og fremstå som en likeverdig samarbeidspartner, samtidig som hun er bevisst på at hun representerer egne erfaringer.

Studielederen ved universitetet understreker imidlertid at styrere i delte stillinger tilfører praksisperspektiver som styrker kvalitetsutviklingen og bidrar til kulturendring mot et mer likeverdig samarbeid. Arbeidsoppgavene har utviklet seg fra undervisning til mer overordnet kvalitetsarbeid, men integreringen i institusjonens strukturer er fortsatt preget av tilfeldigheter og avhengighet av ildsjeler. Overføringsverdien til barnehagen er indirekte, ved at styreren bruker erfaringene til faglig utvikling og praksisarbeid internt, selv om dette ikke er en eksplisitt del av stillingen. Casen illustrerer både potensialet og utfordringene ved delte stillinger som skal knytte sammen profesjonsutdanning og praksisfelt.

4.2 Case 2: Ressurslærer i samarbeid med yrkesfaglærerutdanningen

Denne casen belyser et samarbeid som er tilknyttet lokal kompetanseutvikling i skolen. I dette samarbeidet er det skolen som er hovedarena, og casen belyser rollen til deltakeren fra lærerprofesjonen som har en nøkkelrolle inn i samarbeidet med den involverte yrkesfaglærerutdanningen. Den overordnede tematikken for samarbeidet mellom skolen og yrkesfaglærerutdanningen er spisset mot intensjonen om å skape mer praktisk læring på ungdomstrinnet.

Den fagansatte ved yrkesfaglærerutdanningen som leder samarbeidet fra UH-siden, forklarer at samarbeidsprosjektet ble etablert noe tilfeldig, da det var skoleeier som satte han i kontakt med rektor på bakgrunn av deres felles engasjement for en mer praktisk ungdomsskole. Da de søkte og fikk midler til å gjennomføre prosjektet gjennom tilskuddsordningen, ble det etablert en styringsgruppe der en ressurslærer deltar sammen med skoleledelsen, aktører fra yrkesfaglærerutdanningen, skoleeier og ungt entreprenørskap.

Utvelgelse

Læreren som er spesielt tilknyttet samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen har en stilling som tilpasset opplæringskoordinator (TPO-koordinator) ved skolen. Stillingen hennes innebærer også en funksjon som ressurslærer. Samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen er knyttet til denne ressurslærerfunksjonen, og omfatter 5% av lærerens stilling. Rektor ved skolen forklarer at alle skoler i kommunen skal ha ressurslærere, og at intensjonen med denne funksjonen er at de skal drive skoleutvikling sammen med ledergruppa.

Alle lærerne på skolen får mulighet til å melde interesse for ressurslærerfunksjonen ved å skrive seg opp på en liste som blir sendt til de ansatte med oversikt over ulike arbeidsoppgaver. Rektor ved skolen peker på motivasjon som sentralt for å være ressurslærer. Samtidig opplever hun ikke at det er en «kamp» om slike funksjoner: Dette skoleåret forklarer rektor at det kun var de to som hadde denne funksjonen fra før som ønsket å fortsette.

Ressurslæreren forklarer at hun er motivert for å være involvert i samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen fordi hun er interessert og engasjert i tematikken som omhandler en mer praktisk ungdomsskole.

Den ansatte ved yrkesfaglærerutdanningen som samarbeider med skolen, sier at han opplever at det kan være utfordrende å involvere lærere i ulike samarbeid med lærerutdanningene fordi de tillitsvalgte på skolene gjerne ønsker å godkjenne bruken av slike roller og funksjoner:

Men så har jeg også inntrykk av at vi nesten ikke kan gjøre noe uten at fagforeningen på skolen er involvert og sier ja. (...) Men det er viktig at fagforeningene spiller på laget, for de kan oppleves nesten som en liten bremsekloss i forhold til utviklingen. Men jeg er også helt på høyde med at de jobber alt for mye dugnad i skolen, sånn at hvis du da får ekstra ansvar og belastning, så mener jeg absolutt en skal få noe for det (fagansatt ved UH)

Den fagansatte ved yrkesfaglærerutdanningen peker her på betydningen av å involvere tillitsvalgte i skolene i slike prosesser for å sikre at deltakere ikke jobber dugnad, men at arbeidsoppgaver som innebærer ekstra ansvar og belastning for lærerprofesjonen skal følges opp.

Det er interessant at UH-aktøren fremmer en oppfatning av at fagforeningen på skolen har en tydelig rolle i tilknytning til samarbeid mellom skoler og lærerutdanningene generelt, samtidig som rektor og ressurslærer formidler en oppfatning av at tillitsvalgte på skolen ikke har vært involvert i samarbeidsprosessen. Rektor forklarer likevel at tillitsvalgte ved skolen har vært opptatt av at samarbeid med lærerutdanningen skal oppleves som relevant for personalet på skolen og at de derfor har vært med på å initiere en undersøkelse i personalet om prosjektets relevans. Ifølge rektor viste denne spørreundersøkelsen stor tilfredshet blant skolens ansatte.

Rektor forklarer videre at hun er opptatt av at roller og funksjoner med utviklingsansvar skal kunne utføres innenfor rammene som er gitt, men opplever likevel at ansvaret ofte blir større:

Det jeg av og til tenker på det, er rammene godt nok tilrettelagt, knyttet opp mot forventninger til slike funksjoner? Og det ser vi jo på flere felt. Akkurat i forhold til ressurslærerrollen, så har vi mulighet til å øke på stillinger og sånn, men på andre områder så har vi gjort det så langt det lar seg gjøre. Og det er nok en gjentakende problemstilling for de som jobber i skolen. Du får så og så mye nedsatt tid til å gjøre den og den jobben også ... (rektor)

Her synliggjøres en bevissthet omkring det å skape tydelige rammer omkring samarbeidenes omfang og lærerprofesjonens deltakelse.

Om rollen

Samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen innebærer at ungdomsskolen satser på mer praktiske arbeidsformer ved å benytte kompetansen til yrkesfagstudenter inn i ulike fag på ungdomstrinnet. Ressurslæreren er opptatt av at yrkesfagstudentene skal oppleve å bli godt inkludert på skolen, og at lærerstudentene skal kunne ta med seg det de erfarer ved ungdomsskolen tilbake til yrkesfaglærerutdanningen:

Jeg tenker jo at det vi jobber med her forhåpentligvis går litt tilbake til lærerutdanningen. Det er jo det vi håper, i og med at det er mange uker per år hvor det er yrkesfagstudenter her på skolen som da får et innblikk i hvordan vi jobber (ressurslærer)

Ressurslæreren ser også verdien av at ansatte fra yrkesfaglærerutdanningen er tett på skolen. Hun opplever at de ansatte ved yrkesfaglærerutdanningen tar med seg det de erfarer ved ungdomsskolen tilbake til campus.

Rektor understreker betydningen av å ha lærere med i samarbeidet med i samarbeid med lærerutdanningene generelt, blant annet for at også lærerne skal få bedre forståelse for hva som forventes av UH og andre eksterne samarbeidspartnere inn i samarbeid med skolene:

Jeg tenker det er viktig at ressurslærerne er med i det samarbeidet vi har med UH og andre eksterne samarbeidspartnere. Og det er jo for å få et innblikk i hvordan det jobbes og hva som forventes av universitet, deres bidrag der. Så jeg kjenner på at det er helt avgjørende at ikke en ledelse kommer og sier, nå har vi hatt møte og nå skal det og det skje. Det må være en helhet og det må lages en progresjon og en plan for utviklingen på det (rektor)

Her understreker rektor at det er viktig å involvere lærere på arenaer der slike samarbeid planlegges og diskuteres, for å sikre tydeligere forankring i lærerkollegiet. På denne måten blir ressurslæreren omtalt som en slags representant for lærerkollegiet sitt inn i møter med skoleledelse, UH og andre aktører.

Dette er i tråd med ressurslærerens egen oppfatning: På spørsmål om hennes bidrag inn i samarbeidet, forklarer ressurslæreren at deltakelsen innebærer samarbeid med lærerutdanningen gjennom samarbeid med skoleledelsen, deltakelse i nettverk, og deltakelse i styringsgruppen om samarbeidsprosjektet. I denne styringsgruppen sitter aktører fra yrkesfaglærerutdanningen, skoleledelsen og deltakere fra Ungt Entreprenørskap. Ressurslæreren peker på sin rolle i styringsgruppa som et talerør for lærerkollegene sine:

Jeg bidrar inn der med tanker og refleksjoner og innspill. Og så ønsker jeg jo å videreformidle det jeg hører i personalet og synes kan være viktig å ta opp videre (ressurslærer)

Ressurslæreren forklarer videre at hun opplever samarbeidet i styringsgruppe som positivt, og peker særlig på en opplevelse av at alle som deltaker i samarbeidet har en god forståelse for skolehverdagen: «Vi har jo en felles grunntanke og en enighet om hvordan ting fungerer, altså hvordan livet i skolen kan være».

Overføringsverdi til skolen

Samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen innebærer at ungdomsskolen tar imot yrkesfagstudenter, og ressurslæreren er opptatt av at samarbeidet skal oppleves relevant for personalet. Som tidligere nevnt er derfor en sentral del av hennes rolle å videreformidle kollegaenes synspunkt inn i samarbeidets styringsgruppe. Forankringen av samarbeidet og

opplevelsen av relevans ble blant annet undersøkt i den tidligere nevnte undersøkelsen som tillitsvalgte på skolen initierte:

De aller, aller fleste mente at samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen hadde gjort at de hadde endret undervisningen, at de syntes det var kjempebra (rektor)

Rektoren og ressurslæreren forklarer at et slikt samarbeid mellom yrkesfaglærerutdanning og en ungdomsskole er sjeldent, mest fordi yrkesfaglærere ikke har den sammensatte kompetansen som trengs for å undervise i flere av fagene på ungdomstrinnet. Likevel har de forsøkt å legge til rette for at flere med denne bakgrunnen kan ansattes, for eksempel ved å opprette en alternativ opplæringsarena ved skolen der lærere med yrkesfaglig bakgrunn ansettes.

Dette viser at samarbeidet har ført til et konkret utviklingstiltak som skal gagne både skolen og lærerutdanningen.

Oppsummering

Denne casen belyser en deltaker fra lærerprofesjonen som bidrar inn i samarbeidet med yrkesfaglærerutdanningen gjennom sin funksjon som ressurslærer.

Samarbeidet har en tydelig forankring i skolen, og framstår i seg selv som et prosjekt som har oppstått basert på et felles engasjement blant skoleleder og ansatt ved yrkesfaglærerutdanningen. Ressurslæreren deltar i samarbeidets styringsgruppe, hvor hun videreformidler lærernes perspektiver og bidrar med refleksjoner og innspill. Rektor peker på ressurslærerens deltakelse som avgjørende for å sikre forankring i lærerkollegiet og fremme en helhetlig utvikling av utviklingsprosjektet.

Ressurslæreren er også opptatt av å inkludere yrkesfagstudentene i skolehverdagen og sikre at læringsutbyttet går begge veier mellom skolen og lærerutdanningen. Casen bidrar også til å synliggjøre rektors bevissthet omkring utfordringer knyttet til rammer for slike roller og funksjoner for lærere, som ofte framstår som begrenset.

4.3 Case 3: Skoleleder med tilleggsstilling ved lektor/PPU 8-13

Denne casen belyser et samarbeid mellom en skoleleder og lektorutdanningen og PPU 8-13. Informanten fikk en rolle ved lærerutdanningen da han var praksiskoordinator og lærer ved en universitetsskole for nærmere 20 år siden. Læreren har senere videreført deltakelsen i samarbeidet med lærerutdanningen ved skifte av arbeidssted.

I dag er informanten mellomleder på en skole og har stillingen ved lærerutdanningen i tillegg til sin vanlige jobb - altså jobber han 120%. Vi har derfor valgt å referere til denne rollen som en tilleggsstilling for å reflektere at dette samarbeidet kommer i tillegg til mellomlederens ordinære stilling.

Utvelgelse

Mellomlederen beskriver rekrutteringsprosessen inn i samarbeidet med lærerutdanningen som uformell. Da han hadde en rolle som praksiskoordinator ved sin tidligere arbeidsplass, var han jevnlig i kontakt med lærerutdannere, og etter ett møte om studentens profesjonsutvikling fikk han en forespørsel om å bidra i utdanningen på campus:

Så kjenner jeg noen som prikket meg på skuldrene, og bak meg står NN fra lærerutdanningen. Og så ser hun på meg, og så sier hun rett beint frem, kan du tenke deg å jobbe for oss? Det kom som lyn fra klar himmel, så jeg sa, oi, det var spennende, og kan du gi meg litt sånn ramme for det? Og det gjorde hun megakjapt, og så sier hun, gå inn til rektor, og spør om ikke det er greit. Så jeg tenkte at det her er det bare å kjøre på (mellomleder med tilleggsstilling)

Utsagnet indikerer at det er en etablert relasjon mellom den UH-ansatte og informanten som har vært utslagsgivende for utvelgelsen i dette tilfellet. Ifølge informanten er det lærerutdanneren som peker på at samarbeidet må godkjennes av rektor før det kan foreligge en formell avtale om mellom utdanningen og mellomlederen. Rektors respons viser likevel at han anser samarbeidet som positivt for hele skolens utvikling:

Rektor svarte det er klart, det vil være en ressurs for oss, for studentene og for universitetet. Og dermed så tegnet jeg kontrakt en måned etterpå (mellomleder med tilleggsstilling)

Selv om initiativet til å etablere et tettere samarbeid mellom læreren og lærerutdanningen ikke kom fra rektor, synes rektors rolle å være sentral. Informanten fra UH har fulgt dette samarbeidet over tid, og peker på at hun har erfart rektors rolle som en aktiv driver i utvelgelsesprosesser:

Veldig ofte blir slike roller utpekt av ledelsen på skolen, som tenker at de vil fungere, og at de er folk som de går gode for, og som de gjerne tenker inn skal brukes på skolen i tillegg. Så veldig ofte er de valgt ut av ledelsen på skolen (administrativ koordinator i UH)

Koordinatoren fra UH peker videre på at det er til hjelp i utvelgelsen at skoleleder forstår hva som er relevant kompetanse for lærere som skal samarbeide med lærerutdanningen, for eksempel at de har relevant veilederutdanning, men også engasjement og evne til å gjøre denne typen rolle konstruktiv både for utdanningen og for skolen.

På spørsmål om fagforeningen har vært involvert i utvelgelsesprosessen, avkrefter koordinatoren fra UH dette:

Jeg kan fortelle deg at fagforeningen er i alle fall fullstendig fraværende. Det er jo få her som har delt i stillingen og er frikjøpt, det er færre og færre egentlig. Det har jo blitt veldig kostbart etter hvert, så det er bedre å på en måte ha disse inne på timekontrakter (administrativ koordinator i UH)

Her framkommer det at rollen i lærerutdanningen lønnes i form av timelønn som kommer i tillegg til mellomlederens lønn, og at denne typen lønnsordning hverken kobles til tillitsvalgssystemet ved lærerutdanningen eller skolen.

Rektor på skolen der mellomlederen jobber, forteller at hun opplever liten kamp om slike roller og funksjoner. Hun forklarer at læreres eller skolelederes bidrag inn i lærerutdanningene ikke er en «typisk tillitsvalgt-sak», men peker på en pågående diskusjon med fagforeningene mer generelt om lærers posisjon, deltakelse og eierskap i skolens utviklingsarbeid:

Og så er det også en diskusjon rundt hvordan lærere kan sitte mer i førersetet når det gjelder utvikling. Det som tillitsvalgte kan ha innvendinger på noen ganger, det er hvis for eksempel de samme læren blir valgt ut til ting hele tiden som de opplever som fordeler. Men veldig ofte så er det mange som ikke ønsker (rektor)

Om rollen

Mellomlederen snakker om sin rolle i lærerutdanningen med stort engasjement og motivasjon:

Jeg blir lyttet til, fordi at jeg brenner, som sagt, virkelig brenner for dette (mellomleder med tilleggsstilling)

Mellomlederen peker på samarbeidet med lærerutdanningen som en mulighet til å kunne utvikle seg. Han opplever å bli lyttet til i lærerutdanningen, og at innspillene hans blir tatt på alvor og fører til utvikling ved lærerutdanningen. Mellomlederen understreker at rollen han har i utdanningen handler om å skape koblinger mellom det teoretiske og det praktiske for lærerstudentene, og fordelene er at han fremstår troverdig for studentene med eksempler fra skolen.

Jeg føler at jeg kan bidra til å oppklare og gi innspill til lærestoffet vi skal gjennom i forelesningene og i seminargruppene. Det gir en følelse av troverdighet, og for meg er det viktig å oppdage det som er troverdig og formidle virkeligheten til studentene slik den faktisk er. Jeg opplever også at det jeg sier blir lyttet til (mellomleder med tilleggsstilling)

Her viser mellomlederen til at han kan representere en virkelighet inn i lærerutdanningen, og dermed bøte på det han ser som svakheter ved utdanningen ved å kunne vise til «virkeligheten»:

Gjennom min stilling ved lærerutdanningen, med skolehatten på, kan jeg påvirke og prege lærerutdanningen der jeg ser den er mangelfull (mellomleder med tilleggsstilling)

Den administrativt ansatte ved lærerutdanningen peker også at på intensjonen med rollen er å få «ferskvare», i betydningen av at lærerutdanningen skal være oppdatert på det som skjer i skolen. Videre utdyper UH-aktøren at hun opplever at slike roller bidrar til at skolen og UH kommer nærmere hverandre, har tillit til hverandre og forstår hverandre bedre: «Man hører veldig lite sånn «glem alt du har lært på universitetet for nå skal du ut i den virkelige verden». Den får vi veldig sjelden».

I de 20 årene mellomlederen har hatt et samarbeid med lærerutdanningen, har mellomlederen vært involvert i ulike arbeidsoppgaver. Blant annet har han hatt undervisningsoppgaver, påhør av studenter, og skrevet vurderingskriterier for å kunne være universitetsskole. Disse arbeidsoppgavene viser en bredde i å kunne påvirke kvalitet i lærerutdanningene på ulike nivå. Samtidig er mellomlederen tydelig på at han ikke har ønsket å være involvert i forskningsaktiviteter: «Jeg har hele tiden vært veldig tydelig på at jeg skal ikke bli den forskeren».

Mellomlederen peker på potensialet i at slike bindeleddstillinger mellom skole og lærerutdanning blir mer systematisert for å hindre at de blir «praksisalibi». Samtidig understreker han betydningen av at slike roller ikke bare er positivt for sektoren fordi det styrker kvalitet i lærerutdanningen, men fordi det også innebærer individuell vekst for lærer og ledere som innehar slike roller:

Lærerutdanningen trenger mer enn et alibi, at denne typen stillinger, i hvert fall sånn som vi opplever samarbeidet som veldig fruktbart utviklende, jeg ville vel satt fokus på å få flere sånne bindeleddstillinger i lærerutdanningen i Norge (mellomleder med tilleggsstilling)

Mellomlederen utdyper videre at samarbeidet med lærerutdanningen har vært svært viktig for hans profesjonelle identitet og kilde til «utrolig profesjonsutvikling».

Rektor på skolen til mellomlederen peker også på at slike roller kan styrke utviklingsorientering hos deltakeren selv, men at intensjonen med denne typen roller i større grad bør være å styrke profesjonsfellesskapet på skolen. Hun argumenterer for at den som skal ha slike bindeleddsroller

bør være «interessert i forskning og synes det er gøy å koble forskning mot praksis og være litt sånn utforskende der». Rektor uttrykker at dette er et ønske hun har for skolen og slike roller generelt, men at det i dag ikke en del av skolens faste utviklingsplaner og systemer på skolen i dag.

Å etablere fastere system for også på betydningen av å skape bedre system rundt slike roller, anser den UH-ansatte ved lærerutdanningen som et behov. Samtidig mener hun å se at det har foregått en endring over tid i måten lærerprofesjonen inngår i samarbeid med lærerutdanningen på. Samarbeidet, hevder hun, er ikke lenger preget av «dugnadsarbeid»:

Så ser jeg jo også at skolene og lærerne forventer, at de godtar mindre type dugnadsarbeid. For ti år siden var det ikke noe problem for lærerne til å komme her etter klokka fire. Så lenge de fikk et pizzastykke så var de happy. Det skjer ikke nå. Det er på en måte alt skal skje innenfor arbeidstiden. Dette er på en måte formalisert. Dette er det satt av tid til. Så det er veldig annerledes (administrativ koordinator i UH)

Videre peker UH-koordinatoren på flere mulige utfordringer med bindeleddsroller der arbeidstiden deles mellom skole og campus, for eksempel at de kan oppleve å stå utenfor kollegiet i UH fordi de kun er der noen timer. Hun peker også på utfordringen med at personer som tar på seg slike roller ofte blir «stjålet» av UH ved å bli rekruttert inn i fulltidsvikariat eller stipendiatstillinger.

Koordinatoren peker videre på at det ikke eksisterer faste systemer for kvalitetssikring av bidraget slike bindeleddsroller har på deres institusjon, og at å sikre kvalitet på arbeidet i bunn og grunn overlates til arbeidstakeren fra praksisfeltet: «Det er jo litt vilkårlig i forhold til hvor godt de blir fulgt opp. Og hvor god kvaliteten er».

Samtidig løfter koordinatoren frem at det er av betydning å ha tillit og relasjon til de ansatte som har bindeleddsroller, fordi det gjør samarbeidet forutsigbart. Likevel hevder den UH-ansatte at det mangler tydelige rammer for å profesjonalisere og å kvalitetssikre denne typen roller.

Overføringsverdi til skolen

Mellomlederen omtaler samarbeidet han har med lærerutdanningen som en «win win»-situasjon, der både skolefeltet og lærerutdanningen får gevinster av:

Jeg tenker at det var en win-win-situasjon for skolen (...) Og lærerutdanningen kan prege praksis der ute, så det går begge veier (mellomleder med tilleggsrolle)

Han sier at han kan ha stor påvirkningskraft på egen skole fordi han er i skoleledergruppa, men understreker videre at innflytelsen tilbake til skolene avhenger av profesjonsfellesskapet. Mellomlederen spesifiserer ikke på hvilke måter tilleggsstillingen ved lærerutdanningen kan bidra inn i profesjonsfellesskapet på skolen, men forklarer at skolen generelt har et tett samarbeid med lærerutdanningen. Fordi han også har en rolle som praksiskoordinator ved skolen, er han ansvarlig for å følge opp lærerstudentenes praksisperioder.

Rektor på skolen der mellomlederen jobber, trekker også fram det tette samarbeidet med lærerutdanningen om studentene en ressurs:

Det er noe lærere setter veldig pris på hos oss. De liker å ha studenter. En ting er at det er en liten ekstra inntekt, men den rollen å være veileder synes de er veldig givende. Så det er utelukkende en positiv erfaring for lærerne på skolen (rektor)

Rektor kobler ikke dette samarbeidet eksplisitt til mellomlederens tilleggsstilling på campus. På spørsmål om denne tilleggsstillingen, omtaler rektor rollen som «noe han gjør på kveldstid», og

det kan derfor synes at denne rollen ikke har en tydelig forankring i skolens utviklingsplaner og arbeid.

Mellomlederen understreker at det har betydning for både lærerne og lærerutdanningens legitimitet at han er i stand til å vise hvordan teori kommer til syne i daglige praksiser på skolen og skaper rom for refleksjon. Han forklarer at han ønsker å gjøre dette for å bøte på en utfordring han ser i profesjonsfellesskapet på skolen:

Innimellom så møter jeg litt sånn der merkelig forestillinger om PPU og pedagogisk teori og så videre (mellomleder med tilleggsrolle)

UH-koordinatoren peker også på at slike bindeleddsroller kan skape legitimitet for samarbeid med lærerutdanningen og de teoretiske perspektivene som ofte belyses i universitetsektoren. Hun hevder noe av det mest sentrale bidraget til slike bindeleddsroller kan gjøre for lærerutdanningen, er å øke forståelse og bevissthet omkring lærerutdanningen blant personalet i skolene:

Jeg tenker at skolene er mye mer bevisst på sin rolle i lærerutdanningen. Jeg tenker at de har mye mer forståelse og respekt for det som skjer på campus (administrativ koordinator i UH)

Intervjumaterialet avdekker altså at både rektor, mellomlederen og koordinatoren i UH er samstemte i synet på at nær kontakt med lærerutdanningen er en ressurs for lærerstudentene og synet på et felles ansvar for lærerutdanning.

Oppsummering

Denne casen synliggjør hvordan bindeleddsroller mellom skole og lærerutdanning kan oppleves som profesjonsutviklende. Å bli anerkjent av i lærerutdanningen for lærerkompetansen mellomlederen har tilegnet seg i skolen over tid, og å kunne gjøre kompetansen nyttig for studentenes læring virker å være en svært motiverende for mellomlederen.

Materialet beskriver en kort, uformell og personlig rekrutteringsprosess der rektors rolle er å godkjenne tilleggsoppgaven i lærerutdanningen uten at oppdraget inngår i en helhetlig plan for skoleutvikling og uten av fagforeningene er involvert. Intervjuene avdekker at denne tilleggsrollen har endret seg over tid, fra å være mer som et «praksisalibi» i undervisning med studentene, til å bli inkludert i ulike revisjonsprosesser av emneplaner og praksisoppfølgingen. Endret syn på arbeidstidsrettigheter og kompensasjon for bidragene i lærerutdanningen, kan også tyde på at rollen er i endring og mer formalisert. Samtidig tyder intervjuet med koordinatoren i lærerutdanningen på at det disse endringene i liten grad er rammet inn i et kvalitetssikringssystem i utdanningen.

Videre synes samarbeidet med lærerutdanningen å tilføre skolen entusiasme for tett kobling til lærerutdanningen. Rektor støtter mellomlederens syn på at samarbeid med lærerutdanningen er en ressurs for skolen, men fremhever at det viktigste bidraget er at lærerne får veilede lærerstudentene fordi det skaper rom for lærerne til å reflektere over egen praksis. Avtrykket fra tilleggstillingen i lærerutdanningen synes å virke mer implisitt enn eksplisitt tilbake på lærerfellesskapet.

4.4 Case 4: Lærer i delt stilling ved grunnskolelærerutdanningen

Denne casen fokuserer på et samarbeid der en lærer er frikjøpt 20% fra sin stilling i skolen for å jobbe ved grunnskolelærerutdanningen. Læreren har hatt denne delte stillingen, også omtalt som en kombinasjonsstilling, i to perioder og har i mellomtiden hatt et fulltidsvikariat ved lærerutdanningen.

Læreren jobber i dag én fast dag hver uke på campus, der han bidrar inn i undervisning og utviklingsarbeid.

Utvelgelse

Rollen ble først kjent for læreren gjennom dialog med egen rektor, da han uttrykte ønske om å kunne ta på seg «nye utfordringer». Kort tid etter kom det en utlysning til skolene om at lærerutdanningen ønsket lærere inn i delte stillinger.

Praksiskoordinatoren ansatt i UH forteller at intensjonen med stillingene var å «styrke koblingen mellom undervisning og praksisfeltet». Utlysningen ble utarbeidet i samarbeid med lærerutdanningsskolene og sendt til skoleledere i distriktet. Det var svært stor interesse for disse rollene. Totalt ble seks toårige vikariater lyst ut, fire knyttet til grunnskolelærerutdanningen og to til PPU. Det var rundt 70 søkere, og 56 intervjuer ble gjennomført i to digitale runder.

Kriteriene for å kunne søke på den delte stillingen var erfaring fra grunnskolen, engasjement for lærerutdanning og praksislærebakgrunn. Det ble ikke stilt krav om mastergrad «fordi de ønsket en lærer» (praksiskoordinator, UH). Læreren selv peker på betydningen av personlig motivasjon og engasjement som en nøkkel for å bli valgt til jobben:

Jeg tror det handler om at jeg var særlig motivert når jeg søkte stillingen første gang. Jeg fikk tilbakemelding på ganske mange kreative tanker og løsninger for hvordan lærerutdanningen kan styrkes.

Rekrutteringen til kombinasjonsstillingene ble gjennomført som en formalisert prosess med tydelig involvering av HR-avdelingen ved lærerutdanningen. Prosessen var ressurskrevende, ettersom alle kvalifiserte søkere måtte innkalles til intervju. Dette viser at institusjonen la stor vekt på rettferdighet og transparens i utvelgelsen.

Etter den første perioden ble det gjennomført en ny utlysning for å videreføre ordningen. I den første runden var ikke tillitsvalgte involvert, men tillitsvalgte ved UH-institusjonen ble inkludert i den andre utlysningen. Endringen kan knyttes til en mer presset økonomisk situasjon, der nedskjæringer medførte at kun én stilling ble utlyst. Involveringen av tillitsvalgte ved UH i denne fasen kan forstås som et tiltak for å sikre legitimitet og forankring i en situasjon med strammere rammebetingelser. Dette illustrerer hvordan økonomiske forhold kan påvirke både aktørinvolvering og opplevelsen av transparens i rekrutteringsprosesser.

Om rollen

Læreren med delt stilling forteller at motivasjonen for å gå inn i rollen var ønsket om faglig utvikling og muligheten til å bidra inn i lærerutdanningen:

I 2021 snakket jeg med min rektor om at jeg ønsket nye utfordringer. Da hadde jeg vært i ti år i grunnskolen og begynte å føle at jeg ville gjøre litt mer, men fortsatt være lærer. Noen måneder senere kom det en utlysning med akkurat en sånn type stilling.

Intensjonen med denne rollen er å styrke lærerutdanningens kvalitet gjennom økt praksisnærhet og profesjonsretting på campus. Praksiskoordinatoren ansatt være lærerutdanningen utdyper at dette er noe studentene ønsker og etterspør, og beskriver at intensjonen med rollen er å bringe praksisnær erfaring inn i undervisningen på campus.

Læreren i delt stilling fremhever at rollen kan bidra med å gi lærerutdanningene en «reality check» i undervisningen, og dermed hjelpe til med å gjøre teori fra campusundervisningen mer relevant og anvendbar:

Jeg kan for eksempel si: Denne planen er i utgangspunktet basert på forskning og teori, men i dette klasserommet, akkurat nå, oppstår en situasjon som ikke er beskrevet i planen - hva gjør vi da? (lærer i delt stilling)

Her framstår den delte stillingen som en representant for noe «ekte», som han bidrar med å bringe inn i campusundervisningen og synliggjøre for studentene.

Praksiskoordinatoren understreker at det styrker utdanningens kvalitet gjennom økt praksisnærhet og profesjonsretting. Hun forteller videre at studentene verdsetter dette og forteller at de snakker hele tiden i evalueringer om at de vil ha «ekte» lærere som kan fungere som et bindeledd mellom teori og praksis og bidra til å gjøre utdanningen mer relevant og virkelighetsnær for studentene.

Læreren i delt stilling forteller videre at han jobber tett med praksiskoordinator og programleder ved UH, og at han er involvert i flere arbeidsoppgaver, både mer overordnet kvalitetsutvikling, men også undervisning og koblinger til studentenes praksisperioder. Han forteller at han kan komme med innspill og knytte det opp mot hvordan det ser ut i praksis for studentene.

Jeg bidrar med praksisnære refleksjoner og erfaringer, spesielt innen didaktikk og foreldresamarbeid. Mine tanker til hva vi kan endre på i studieløpene på for at det skal ligge mer praksisnært.

Samtidig peker læreren i delt stilling på flere strukturelle utfordringer i forbindelse med rollen, blant annet knyttet til manglende faste samarbeidsstrukturer og uklare ansvarsområder. På grunn av dette blir arbeidshverdagen på campus preget av flere tilfeldigheter og relasjoner til utvalgte fagansatte, og han forklarer at han i begynnelsen «flakset rundt som en fisk» med henvisning til usikkerhet rundt hvem han skulle samarbeide med ved lærerutdanningen. Han forteller videre at rollen har utviklet seg fra han startet i stillingen:

I starten var det mer usikkerhet om hvordan vi kunne brukes, men nå vet folk at jeg er der og kan bruke meg. I begynnelsen måtte jeg «selge» meg inn mer (lærer i delt stilling)

Læreren opplever sin faglige bakgrunn som en fordel, han forteller at han opplever seg heldig som har tatt masterutdanning og jobbet ett år i matematikkseksjonen ved lærerutdanningen:

Egentlig hvis man skal være innenfor academia, så har jeg kanskje bevist meg faglig også, at jeg har kompetanse på det faget (lærer i delt stilling)

Han forteller videre at både praksiskoordinator og programleder ved lærerutdanningen har ekstremt tro «på det her». Han beskriver sterk støtte fra dem, at de har vært ekstremt flinke til å «selge inn» de delte stillingene.

Praksiskoordinator i UH forteller at det har vært hennes rolle å inkludere de delte stillingene i alt som handler om utvikling av lærerutdanningen. De er en viktig stemme i arbeidet med å gjøre utdanningen mer profesjonsrettet og praksisnær. De har blitt invitert inn i ulike fora, som møter

med trinnkoordinatorer, som fungerer som kontaktlærere for de ulike trinnene på lærerutdanningen. De får også hjelp til å koble seg på fagpersoner, noe som kan være utfordrende i noen tilfeller. Disse utsagnene viser at utfordringene ikke bare handler om individets rolleforståelse, men også om strukturelle forhold – som behovet for tydelige samarbeidsarenaer og balansert integrering i fagmiljøene.

En annen dimensjon som fremkommer, er at slike roller også åpner opp for nye mulige karriereveier, der ansatte i praksisfeltet kan bidra i UH-sektoren. Den delte stillingen i denne casen forlot skolen i en kort periode for å ha et fulltidsvikariat i UH. Denne erfaringen illustrerer hvordan slike roller ikke bare handler om å bygge bro mellom to sektorer, men også skape nye profesjonelle muligheter.

Rollen gir også rom for å utvikle nye måter og koble teori og praksis. Læreren i delt stilling trekker særlig frem simulering som en arena med stort potensial der studenter, lærerutdannere og praksislærere kan samarbeide:

Simulering kan studenter drive med på campus. Det kan forelesere drive med på campus. Det kan vi lærere drive med i vår samarbeidstid på skolen. Så vi kan egentlig drive med samme ting på hver vår arena. Men vi kan også ha perioder hvor man driver med det sammen (lærer i delt stilling)

Denne refleksjonen peker på en ambisjon om å skape et samarbeid mellom studenter, lærerutdannere og lærere fra praksisfeltet. I tillegg fremhever læreren betydningen av fleksible samarbeidsformer på campus, der læreren i delt stilling kan delta i undervisning uten faste rammer:

Det har fungert veldig fint når de ansatte ved lærerutdanningen sier: bli med inn, vi skal snakke om dette temaet, så kan du bare komme inn når du føler at det er naturlig.

Slike lavterskeltilnærminger skaper rom for samarbeid som studentene kan observere og oppleve som autentisk, og lærer i delt stilling påpeker at det betyr mye å spille på lag på en måte som snakker om det samme. Dette viser hvordan rollen ikke bare handler om å tilføre praksiserfaring, men også om å utvikle nye samarbeidsformer som gjør lærerutdanningen mer integrert og relevant. Simulering og samhandling i undervisning fremstår som sentrale strategier for å realisere intensjonen om å bygge bro mellom teori og praksis.

Overføringsverdi til skolen

På spørsmål om samarbeidet med lærerutdanningen har en overføringsverdi tilbake til profesjonsfellesskapet på skolen, beskriver læreren i delt stilling hvordan rollen har bidratt til å styrke kollegiets holdninger til lærerutdanningen ved å framsnakke lærerutdanningen:

Det opplever jeg å ha vært med på, å snu litt inntrykk og kultur på min arbeidsplass. Vi får inn nesten alle studenter fra den lærerutdanningen her, og det er da viktig at vi har et personale som fremsnakker lærerutdanningen. Så når studentene begynner å si at det og det er litt dårlig og sånn, så har vi kanskje et personale her som kan snu litt på det (lærer i delt stilling)

Utsagnet viser hvordan delte stillinger kan fungere som brobyggere for å styrke lærerutdanningens legitimitet og kvalitet i møte med studenter og kollegaer. De fungerer ikke bare som praksisfeltets stemme, men også som kulturbyggere og tillitsskapere.

Oppsummering

Ordningen med lærere i delte stillinger ved denne lærerutdanningen har som intensjon å bringe praksisnær erfaring inn i campusundervisningen og bidra til kvalitetsutvikling. Utvelgelsen skjer gjennom formelle prosesser med vekt på erfaring og engasjement, og rollen oppfattes som en viktig stemme for å gjøre utdanningen mer relevant for studentene.

Læreren i delt stilling forteller at rollen har utviklet seg fra å være preget av usikkerhet og behov for å «selge seg inn», til å bli en mer integrert del av campusmiljøet. Samtidig beskriver han at arbeidsoppgavene preges av manglende faste strukturer og avhengighet av relasjoner, noe som skaper utfordringer for systematisk integrering. Arbeidshverdagen ble i oppstarten i stor grad relasjonsbasert og tilfeldig, noe læreren selv beskriver som å «flakse rundt» for å finne samarbeidspartnere. Praksiskoordinatoren ved UH bekrefter at dette har vært en utfordring.

Læreren i delt stilling beskriver hvordan samarbeidet med lærerutdanningen har hatt en tydelig effekt tilbake til profesjonsfellesskapet på skolen. Rollen har bidratt til å endre holdninger og styrke legitimiteten til lærerutdanningen. Dette viser hvordan delte stillinger kan fungere som brobyggere, ikke bare for faglig utvikling, men også for kulturbygging og tillit mellom UH og praksisfeltet. Rollen styrker relasjonen til lærerutdanningen, noe som kan bidra til økt kvalitet i studentenes praksisopplevelse.

5. Diskusjon

Formålet med denne rapporten har vært å få økt kunnskap om lærere og lederes representasjon og deltakelse i samarbeid etablert for å styrke kvaliteten i lærerutdanningene.

Funnene har blitt innhentet i to faser: Formålet med første fase har vært å kartlegge ulike former for samarbeid der lærerprofesjonen er involvert. Kartleggingen gir oversikt over samarbeidsformer, organisering, intensjoner og kvalifikasjonskrav. I denne fasen har vi stilt følgende forskningsspørsmål:

- a) Hvilke samarbeid er etablert med intensjon om å styrke lærerutdanningene med representasjon fra lærere/ledere i barnehage/skole?
- b) Hva er hensikten med å involvere lærere/ledere fra barnehage/skole i dette samarbeidet?
- c) Hva er mandatet til lærere/ledere som involveres i disse samarbeidene?
- d) Hvordan blir lærere/ledere valgt, med hvilken rolle og hvilket mandat? Hvem foreslår deltakere fra praksisfeltet inn til samarbeidet?

Fase to har hatt som formål å gå mer i dybden på fire utvalgte caser for å få økt innsikt i lærerprofesjonens deltakelse og representasjon. I denne fasen har vi jobbet med utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål:

- a) Hvem er deltakerne fra lærerprofesjonen, og hvem oppfattes de som representanter for?
- b) Hvordan oppfatter ulike involverte aktører at deltakelsen til lærerprofesjonen i samarbeidet fungerer?
- c) Hva oppgir lærere og ledere som motivasjon og utbytte ved å delta i samarbeidet?
- d) Hvilke aspekt ved lærerutdanningskvalitet samarbeides det om?
- e) Hvilke former for faglig, kollegial eller strukturell støtte opplever representantene fra lærerprofesjonen at de har behov for og tilgang til?
- f) Hvordan forventes deltakere fra praksisfeltet å dele erfaringer fra samarbeidet med kolleger i skole/barnehage?

Videre i dette kapitlet vil vi gå nærmere inn på noen overordnede funn fra kartleggingen og casene. Vi vil avslutningsvis peke på mulige implikasjoner for videre arbeid med lærerprofesjonens deltakelse i samarbeid med lærerutdanningene i kapittel 6.

5.1 Samarbeidsformer

Kartleggingen bidrar til å synliggjøre et bredt omfang av samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjoner og skoler/barnehager som er etablert for å styrke utdanningens relevans og kvalitet.

Basert på disse funnene, tydeliggjøres særlig to hovedkategorier av samarbeidsformer der lærerprofesjonen er deltakere:

- samarbeidsformer initiert "ovenfra", for eksempel forankret i politiske føringer for etablering av lærerutdanningsskoler- og barnehager og mer utstrakt bruk av delte stillinger, og
- samarbeid initiert «nedenfra», altså lokalt initiert i skoler/barnehager og kommuner

Vi ser videre en tendens til at samarbeidene som kan omtales som initiert ovenfra primært foregår på campus, mens de lokalt initierte prosjektene gjerne innebærer en større kollektiv involvering fra lærerprofesjonen og forankring i skoler/barnehager (se tabell 4). Fordi om

samarbeidsformene kan være overlappende, bidrar denne distinksjonen til å synliggjøre sammenhenger mellom lærerprofesjonens deltakelse og implikasjoner for «profesjonalisering innenfra» (NOU 2022:13, s. 42) – altså samarbeidenes forankring i profesjonens egne initiativer, strukturer og engasjement.

Samarbeidene kan videre deles inn i to kategorier som bidrar til å synliggjøre karakteristikk ved samarbeidenes formål og hensikt:

Første kategori omfatter kvalitetsutvikling, forvaltning og gjennomføring av lærerutdanningene. Her involveres lærere og ledere i ulike aspekter ved utdanningskvalitet, som studiedesign, undervisning og styring av utdanningen.

Den andre kategorien omhandler forsknings- og utviklingsarbeid, der samarbeid er rettet mot FoU-arbeid om lærerutdanning eller skole/barnehage.

Tabell 4 Samarbeidenes kjennetegn

Samarbeidsformer	Kjennetegn	Hensikt og formål	Hovedarena for samarbeidet	Eksempel
Samarbeid initiert ovenfra	Etablert som tilsvar på politiske føringer	Kvalitetsutvikling, forvaltning og gjennomføring av lærerutdanningene	Campus	Delte stillinger/kombinasjonsstillinger Lærerutdanningsskoler/barnehager
Samarbeid initiert nedenfra	Etablert på initiativ fra kommune/skoler/barnehager/lærerutdanning basert på utviklingsbehov	Forsknings- og utviklingsarbeid	Skole/barnehage	Såkornprosjekt om lesson study med lærerstudenter, lærere og lærerutdannere

De fire casene bidrar til å belyse de ulike samarbeidsformene og mulige implikasjoner for lærerprofesjonens deltakelse ved å løfte fram eksempel både på samarbeid som foregår primært på campus og primært i skolen: Tre av casene omhandler samarbeid der en lærer, barnehagestyrer og skoleleder har en mer eller mindre formaliserte stillinger ved lærerutdanningen på campus, der de bidrar til kvalitetsutvikling, forvaltning og gjennomføring av lærerutdanningene, og da særlig i form av undervisning. Casen der skolen er hovedarena for samarbeidet bidrar til å synliggjøre hvordan roller og funksjoner for lærerprofesjonen - som ressurslærerfunksjonen - kan fungere som nøkkelpersoner og pådrivere inn i

samarbeidsprosjekter med eksterne aktører, og samtidig bidra til å skape en tydeligere kobling til kollektive utviklingsprosesser i skolens profesjonsfellesskap.

5.2 Utvelgelsesprosessen

Funnene fra kartleggingen og casene demonstrerer stor variasjon i utvelgelsesprosessene for å rekruttere lærere og ledere til samarbeid med lærerutdanningene. Til tross for noen eksempler på systematiske, formelle rekrutteringsprosesser – og da særlig knyttet til kombinasjonsstillinger eller delte stillinger – er et hovedinntrykk at rekrutteringsprosessene til disse rollene primært framstår som uformelle og relasjonsdrevet.

Samtidig er det tydelig at rekrutteringsprosessen ofte har en kobling til etablerte arenaer som lærerutdanningsskoler- eller barnehager, eller personer som allerede har roller i samarbeid med lærerutdanningene, og da særlig praksislærerrollen eller praksiskoordinatorrollen. Skoleledelsen synes å ha en særlig sentral rolle i utvelgelsesprosessen ved å «gå god for» lærere de har tillit til. Dermed ser relasjoner ut til å veie tyngre enn formelle kvalifikasjoner eller andre former for ekspertise i utvelgelsesprosessen, som knapt nevnes i datamaterialet.

Samtidig som ekspertise eller kvalifikasjoner sjeldent spesifiseres i datamaterialet, er det tydelig at tidligere erfaring med samarbeid med lærerutdanningen, og da særlig i form av praksislærererfaring, i noen tilfeller anses som et kvalifikasjonskrav for videre samarbeid. Fra UH-perspektivet kan det synes at deltakerne har nok legitimitet ut ifra det å være fra praksisfeltet, da andre kvalifikasjonskrav ikke nevnes: Dette blir for eksempel illustrert da en praksiskoordinator ansatt i UH forklarer at de ikke hadde spesifikke kvalifikasjonskrav til den delte stillingen i GLU utover et ønske om praksislærererfaring fordi «de ønsket en lærer». Lignende argument står frem i kartleggingen, for eksempel da det spesifiseres at lærerutdanningene ønsket «de flinkeste lærerne på feltet».

Når det kommer til utvelgelsesprosessen, bidrar casene til å fremme en interessant kontrast: På den ene siden kommer det tydelig fram i datamaterialet at aktørene sjeldent opplever en kamp om slike roller og funksjoner. For eksempel kunne barnehagestyresen mer eller mindre melde interesse for rollen som delt stilling ved BLU, og ressurslæreren opplevde ingen konkurranse i å påta seg den funksjonen. Denne opplevelsen står likevel i kontrast med den formelle utlysningen av delte stillinger ved GLU, som fikk mer enn 70 søkere.

Den ofte tilfeldige utvelgelsesprosessen reiser spørsmål om kvalitetssikring og rettferdighet knyttet til lærere og lederes deltakelse i samarbeidene: Hvis relasjoner til leder og/eller UH-aktører veier tyngre enn formell kompetanse, kan dette innebære at det alltid er de samme som velges til slike muligheter. Videre kan fraværet av eksplisitte kriterier gjøre rekrutteringen svært personavhengig og svekke forankringen av utviklingsprosjekt i profesjonsfellesskapet. Det å sikre mer transparens i utvalgsprosessen vil både kunne bidra til å øke deltakerens legitimitet blant sine kollegaer i skole/barnehage, samt sikre tydeligere forståelse for og forankring av slike samarbeid i profesjonsfellesskapet ved skolen/barnehagen.

Her framstår tillitsvalgte som et underutnyttet ledd, som også evalueringene av de desentraliserte ordningene identifiserer (Borg et al., 2023): Det kan tenkes at tillitsvalgte kan spille en rolle i å sørge for tydeligere forankring av slike samarbeid gjennom å sikre tid og ressurser innenfor de gitte rammene for deltakelse, men også gjennom å bidra med å koble lærere i bindeleddsroller med lærerutdanningen tettere på pågående utviklingsprosesser i skole/barnehage, slik at individuell deltakelse får kollektiv rekkevidde.

Samtidig bidrar funnene til å synliggjøre hvordan deltakerne i samarbeidene omtaler involveringen som personlig utviklende; deltakerne selv uttrykker stort engasjement og motivasjon for å ha muligheten til å ta del i slike samarbeidet. Dette fremmer et behov for en balansegang mellom å skape utviklingsmuligheter for «ildsjeler» som ønsker nye utfordringer, og å samtidig sikre transparens, rotasjon og mangfold i aktører som deltar i slike samarbeid. Et sentralt aspekt her synes å innebære en avklaring av formålet med samarbeidet og hvilken grad av gjensidig utvikling det legges opp til. I et landskap med en lang rekke formelle partnerskap, kan det være legitimt at mindre samarbeid drives av mer uformelle utvelgelsesprosesser og involverer deltakere som har gode relasjoner til lærerutdanningsaktører.

5.3 Former for representasjon

Tredelingen i individuell, kollektiv og representativ profesjonsfaglig deltakelse (Bie-Drivdal, 2021; Knudsen, 1995) bidrar til å tydeliggjøre hvordan deltakelse i eksisterende samarbeid først og fremst omhandler individnivået, mens mekanismer for kollektiv bearbeiding og representativ legitimitet i mindre grad er synlig i datamaterialet. Funnene viser en tydelig overvekt av individuell deltakelse i samarbeidene mellom lærerutdanning og praksisfelt: Enkeltlærere og ledere trekkes inn i undervisning, emneutvikling, råd, utvalg og forsknings- og utviklingsprosesser, og får ofte stor innflytelse på studentnære aktiviteter i lærerutdanningen. Kollektiv deltakelse, der en større del av profesjonsfellesskapet deltar i samarbeidsprosessen er mindre synlig. Representativ deltakelse i form av demokratisk valgte deltakere og formaliserte mandater er ikke synlige.

Ansatte ved lærerutdanningene formidler både i kartleggingen og i casene en forventning om at lærerprofesjonens deltakelse skal kunne bringe en «virkelighet» inn i lærerutdanningen og fungere som «praksisstemmen» som kan øke utdanningens relevans og profesjonsnærhet. Et interessant spørsmål her er hvorvidt deltakerne fra lærerprofesjonen blir oppfattet som representanter for kollektive oppfatninger på vegne av andre, da oppfatninger av representasjon kan ha ulike implikasjoner for deltakernes legitimitet og ansvar.

I omtalen av hvem eller hva deltakerne skal representere synliggjøres et viktig skille: UH-aktørene omtaler i stor grad deltakere som en representant som videreformidler andres oppfatninger, altså en som opptrer på vegne av hele profesjonen. Dette blir for eksempel illustrert i casen med barnehagestyreren i delt stilling, der UH-aktøren uttrykker en intensjon om at deltakeren nettopp skal være «praksisfeltets stemme». Også i kartleggingen gjentar UH-aktører at en intensjon med delte stillinger/kombinasjonsstillinger er å «gi praksisfeltet en tydelig stemme».

Denne formen for representasjon står også fram i casen der en ressurslærer er deltaker i samarbeid med yrkesfaglærerutdanningen: Ressurslæreren omtaler intensjonen med sin deltakelse som å sørge for at kollegaenes perspektiv blir løftet fram på de samarbeidsarenaene hun deltar i med yrkesfaglærerutdanningen. Dette demonstrerer hvordan en individuell deltaker kan se ut til å ha mandat og legitimitet som representant for hele profesjonsfellesskapet.

På den andre siden uttrykker barnehagestyreren i delt stilling en bekymring mot å bli betraktet som en representant for hele praksisfeltet, og presiserer at hun ikke har noe ønske om - eller mandat til - å representere noen andre enn seg selv. Samtidig posisjonerer hun sitt bidrag som å kunne tilføre praksisnærhet og relevans til utdanning, og kan på denne måten likevel oppfattes som en representant som bidrar med en bestemt type kunnskap og ekspertise i form av praksisnærhet. Dette illustreres også av skolelederen med tilleggsstilling som omtaler sitt bidrag som å være en «reality check».

Dette bidrar til å utfordre og nyansere eksisterende oppfatninger av representasjon, da de individuelle profesjonsutøverne i stor grad ser ut til å både oppfattes og opptre som representanter for praksisfeltet i møte med UH, fordi om dette kan synes å være et stort ansvar.

5.4 Samarbeidenes gjensidighet

Hovedvekten av samarbeidene som inngår i denne rapporten foregår primært på campus, og dette bidrar til å synliggjøre utfordringer knyttet til samarbeidenes bidrag til utviklingsarbeid i skole/barnehage utover den individuelle deltakeren. Styringsdokument legger hovedansvaret for partnerskap og etablerte samarbeid hos UH, men vektlegger at samarbeidene både skal bidra til å øke lærerutdanningens relevans og praksisnærhet, og samtidig bidra til kompetanseutvikling i praksisfeltet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Et sentralt spørsmål er hvor realistisk det er at én persons deltakelse skal kunne bidra til utvikling i en stor organisasjon uten tydelige intensjoner og systemer for tilbakeføring.

Lærere og lederes deltakelse i samarbeidene innebærer at UH får tilgang til praksisnære perspektiv og tettere kobling til profesjonsutøvelsen, men samarbeidenes utbytte for skoler/barnehager er ofte implisitt og personavhengig. Her kan det synes at ledelsesposisjoner gir bedre forutsetninger for spredning til kollektive delingsarenaer i skole/barnehage, for eksempel demonstrert av barnehagestyresen i delt stilling som peker på muligheter for å skape koblinger mellom arbeidet hun gjør på campus og barnehagens utviklingsfokus i fellestiden. Tilbakeføringsverdien ved andre samarbeid framstår mer uklar, men det framkommer fra materialet at en sentral del av deltakelsen innebærer å være en mekler som fremsnakker lærerutdanningen ovenfor profesjonsfellesskapet. Dette viser at deltakernes grensekrysseroller implisitt kan bidra til å forene institusjonenes ulike praksiser, perspektiver og diskurser (Walker & Nocon, 2007).

Videre blir motsatt utfordring illustrert av samarbeidet mellom yrkesfaglærerutdanningen og en skole for å skape en mer praktisk ungdomsskole: Her er yrkesfaglærerstudenter og andre UH-aktører inne på skolen, og satsningen har ført til opprettelsen av en alternativ opplæringsarena. Det framstår som mer uklart hvilke konkrete gevinster lærerutdanningsinstitusjonen bringer tilbake.

Når det kommer til samarbeidenes gjensidighet, bidrar også funnene til å bekrefte tidligere forskning ved å identifisere spesifikke utfordringer knyttet til hvordan likeverdighet i samarbeid mellom praksisfelt og lærerutdanning kan forstås og operasjonaliseres (Daza et al., 2021; Hermansen & Mausethagen, 2023; Lillejord & Børte, 2016). Både i kartleggingen og i casene beskrives deltakerne som grensekryssere som ikke bare skal bidra med praksisnærhet, men som også skal skape koblinger «mellom teori og praksis». Hva dette innebærer spesifiserer blant annet barnehagestyresen i delt stilling ved å forklare at hun må oversette kunnskap og lære seg det akademiske språket for å passe inn i UH-konteksten. Dette bidrar til å belyse hvordan arbeidet til slike grensekryssere innebærer å navigere kulturelle, profesjonelle og organisatoriske forskjeller i grensesoner mellom ulike institusjoner (Farrell et al., 2022; Penuel et al., 2015).

5.5 Profesjonsutviklende deltakelse

Funnene identifiserer en tydelig dreining fra en tid da lærerprofesjonen samarbeidet med lærerutdanningene på det en UH-aktør omtaler som «dugnad», til en forventning om tydelige rammer og strukturer for deltakelsen.

Deltakerne i casene uttrykker stor motivasjon og glede knyttet til samarbeidet, og peker på deltakelsen som en gylden mulighet for personlig utvikling. Deltakerne – og da særlig skolelederen med tilleggsstilling – forklarer hvordan han har beveget seg fra å være et «praksisalibi» til å bli en profesjonell lærerutdanner som kombinerer erfaring og teori. For å støtte denne utviklingen er det behov for rammer for profesjonalisering.

De delte stillingene som belyses i casene uttrykker en opplevelse av å bli stående noe alene i UH og formidler en opplevelse av å «flakse rundt» og måtte «selge seg inn» for å bli godt kjent i UH-miljøet. Dette bekrefter funn fra tidligere forskning om delte stillinger i lærerutdanningen (Risan, 2022) som viser at slike bindeleddsroller gjerne blir stående på utsiden av det etablerte profesjonsfellesskapet i UH-sektoren, og at deres innflytelse og integrering derfor blir personavhengig snarere enn systemforankret. Farrell og kollegaer (2023) peker også på at det er viktig å utvikle en mer kollektiv tilnærming til partnerskapsarbeid, for å unngå at samarbeidet blir avhengig av individuelle prestasjoner med løse koblinger til utdanningen som helhet. Dette kan svekke potensialet for institusjonell læring og langsiktig utvikling.

Funnene forsterker behovet for å etablere tydelige rammer rundt slike bindeleddsroller for å sikre at deres kompetanse blir kjent og integrert i fagmiljøet ved lærerutdanningene. Ved at deltakerne fra lærerprofesjonen risikerer å havne på utsiden av UH, kan dette paradoksalt nok bidra til å skape en større avstand mellom institusjonene og kunnskapsbidragene deltakerne har som intensjon å bygge bro mellom.

Det kan synes å være et ubenyttet potensial i å skape en sterkere profesjonell tilhørighet for bindeleddsroller som inngår i mer eller mindre faste samarbeid med lærerutdanningene, for eksempel i form av fellesskap med andre delte stillinger. Dette kan være en verdifull arena for å videreutvikle kompetanse som grensekryssere (Akkerman & Bakker, 2011) og dermed styrke profesjonsdeltakernes stemme inn i UH.

NOU 2022:13 om et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole foreslår nettopp å etablere strukturer for karriereveier i skjæringspunktet mellom praksisfelt og UH, og disse funnene bidrar til å understreke behovet for tydeligere mandat, kompetansekrav og utviklingsløp for slike roller.

6. Oppsummering og implikasjoner

Til tross for økt fokus på samarbeid mellom lærerutdanning og lærerprofesjonen innenfor forsknings- og utdanningsfeltet, vet vi lite om profesjonsutøvere som deltar i disse samarbeidene. Denne rapporten bidrar derfor med verdifull ny kunnskap om aktørene som betraktes som representanter for lærerprofesjonen inn i samarbeid med lærerutdanningene, og da særlig hvordan deltakere velges ut, hvordan de bidrar inn i samarbeidet med lærerutdanningene og hvilken rolle de er forventet å ha inn mot profesjonsfellesskapet på egen arbeidsplass i skole eller barnehage. Dette er innsikt sektoren vil ha nytte av for å styrke kvalitet i de ulike samarbeidsarenaene.

Det er essensielt å anerkjenne at deltakerne selv utelukkende løfter fram samarbeidene med lærerutdanningene som motiverende og positive for egen profesjonelle utvikling. Funnene belyser likevel nødvendigheten av å utvikle tydelige og gjennomtenkte strategier for å styrke lærerprofesjonens representasjon og deltakelse i slike samarbeid.

6.1 Utvelgelsesprosesser og legitimitet

Et første implikasjonspunkt gjelder utvelgelsesprosesser og deltakernes legitimitet. Funnene indikerer at uformell, relasjonsdrevet rekruttering ofte kan være hensiktsmessig, men dette kan samtidig bidra til å svekke samarbeidenes transparens og forankring.

En mulig tilnærming kan være at lærerutdanningsinstitusjonene jobber tettere med praksisfeltet om å etablere utvelgelsesprosesser der det er hensiktsmessig, og da særlig i rekrutteringen av delte/kombinasjonsstillinger – en bindeleddsrolle som framstår som mer eller mindre etablert ved svært mange lærerutdanningsinstitusjoner. Dette vil da kunne innebære formelle utlysninger, tydelige kvalifikasjonskrav og medvirkning fra og tillitsvalgte i skole/barnehagene i utvelgelsesprosessen.

Det bør også framkomme tydeligere i utvelgelsesprosessen hvordan samarbeidet skal forankres i gjensidige avtaler som spesifiserer utbytte både for lærerutdanningen og praksisfeltet, inkludert konkrete tilbakeføringsaktiviteter. Dette kan ses i sammenheng med etablerte samarbeidsformer «ovenfra» som vil være enda mer aktuelle sett i lys av forslag om rammeplanfesting av partnerskap i lærerutdanningene, foreslått både av Faglig Råd for Lærerutdanning 2025 (2020) og Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene (2024). Det å sikre mer transparens i utvalgsprosessen vil både kunne bidra til å øke deltakerens legitimitet blant sine kollegaer i skole/barnehage, samt sikre tydeligere forståelse for og forankring av slike samarbeid i profesjonsfellesskapet ved skolen/barnehagen.

6.2 Profesjonalisering og integrering av bindeleddsroller

Fordi hovedansvaret for samarbeid og partnerskap hviler hos lærerutdanningene, er det nødvendig at lærerutdanningene tar større ansvar for å profesjonalisere bindeleddsrolle som framstår som mer eller mindre formaliserte.

For å motvirke marginaliseringen flere informanter beskriver og sørge for at deltakerne fra praksisfeltet skal kunne integreres i fagmiljøene og ha reell innflytelse på emneutvikling,

vurderingsformer og praksisoppfølging, må deltakerne følges tett opp og bli en del av lærerutdanningsfellesskapet ved campus. Dette kan for eksempel skje gjennom å etablere mentorordninger og faglige nettverk på tvers av UH-institusjoner. Dette vil også kunne bidra til å sikre kvalitet inn mot utdanningen. Hensikten er ikke å «akademisere» profesjonsutøveren fra skole/barnehage, men profesjonalisere rollen og fremme praksiskompetanse som likeverdig kunnskapsform på campus.

6.3 Rom for lokale og smidige samarbeid

Det er viktig å understreke at ikke alle samarbeid mellom skole/barnehage og lærerutdanning er formelle partnerskap. Mange fruktbare samarbeid springer ut av lokale behov, faglig nysgjerrighet og tillitsfulle relasjoner. Slike initiativ bør fortsatt kunne oppstå raskt, med enkle avtaler og minimal administrasjon. Samlet sett er slike tiltak ikke bare nødvendige for å forbedre kvaliteten og relevansen i lærerutdanningene, men de vil også bidra til et mer integrert og dynamisk forhold mellom lærerprofesjonen og utdanningsinstitusjonene, hvor begge parter drar nytte av hverandres erfaringer og kompetanse.

6.4 Kunnskapsbehov

Til slutt peker funnene i denne rapporten på flere kunnskapsbehov i det videre arbeidet med lærerprofesjonens deltakelse i samarbeid med lærerutdanningene.

Vi mangler systematisk kunnskap om hvordan deltakelse i slike samarbeid påvirker deltakernes profesjonelle utvikling. Vi har også lite kunnskap om sammenhenger mellom lærerprofesjonens deltakelse i slike samarbeid og kollektive praksiser i barnehager og skoler.

Det er også behov for mer forskning som inkluderer studentperspektivet på opplevelser av lærerprofesjonens deltakelse og kvalitet i utdanningene. Det er også behov for mer kunnskap om hvordan tillitsvalgte kan spille en konstruktiv rolle i å sikre transparens, forankring og bærekraft i utvelgelsesprosessen til slike samarbeid.

Referanser

- Akkerman, S. F. & Bakker, A. (2011). Learning at the boundary: An introduction. *International Journal of Educational Research*, 50(1), 1-5.
- Bie-Drivdal, A. (2021). Fagorganisering som strategi for profesjonsfaglig innflytelse på arbeidsplassen. En analyse av hvordan fagforeninger i offentlig sektor konseptualiserer arbeidsplassstillitsvalgte rolle i faglig utviklingsarbeid. Doktorgradsavhandling. OsloMet
- Borg, E., Wiggen, K. S. & Restad, F. (2023). Samarbeid og involvering i tilskuddsordningen for kompetanseutvikling i grunnsopplæringen. AFI-rapport nummer: 2023:20. Arbeidsforskningsinstituttet AFI, OsloMet – storbyuniversitetet, 2023.
<https://oda.oslomet.no/odaxmlui/bitstream/handle/11250/3111652/Temanotat%205%20%20Samarbeid%20og%20involvering%20i%20tilskuddsordningen%20for%20kompetanseutvikling%20i%20grunnsoppl%C3%A6ringen%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Dalbakk Nørmestad (2025). Lederes erfaringer med utviklingsarbeid i partnerskap: Løse koblinger og fast ledelse i lærerutdanningen. *Uniped* (2-3), 179-191.
- Daza, V., Gudmundsdóttir, G. B., & Lund, A. (2021). Partnerships as third spaces for professional practice in initial teacher education: A scoping review. *Teaching and Teacher Education*, 102. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103338>
- Emstad, A. B. (2023) *Samskapt kunnskap i skole og lærerutdanning* (red). Universitetsforlaget.
- Ekspertgruppen om styring av lærerutdanningene (2024). Én felles rammeplan Overordnet styring av lærerutdanningene. Rapport.
<https://nettsteder.regjeringen.no/stylu/2024/06/20/en-felles-rammeplan-overordnet-styring-av-larerutdanningene/>
- Faglig råd for lærerutdanning (2020). Partnerskap for kvalitet i lærerutdanningene. Anbefalinger fra Faglig råd for lærerutdanning 2025.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e29c3dc21bfa4edc9308f2fc6908afb3/partnerskap-for-kvalitet-i-larerutdanningene-004.pdf>
- Farrell, C. C., Penuel, W. R., Allen, A., Anderson, R. E., Bohannon, A. X., Couburn, C. E. og Brown, S. L. (2022). Learning at the Boundaries of Research and Practice: A Framework for Understanding Research–Practice Partnerships. *Educational Researcher*, 51(3), 197–208.
- Fossestøl, K., Lyng, S. T., Hermansen, H., Lorentzen, M., & Restad, F. (2025). Temanotat 7: Lokale utviklingstiltak og partnerskap med universitets- og høyskolesektoren. AFI Rapport 2024:16 <https://oda.oslomet.no/odaxmlui/bitstream/handle/11250/3178276/Temanotat%207%2c%20korrigert%205.%20februar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Hermansen, H., & Mausethagen, S. (2023). Konstruksjoner av «partnerskap» i universiteter og høyskolesektoren samarbeid med skolesektoren. *Uniped*, 46(3), 189–200.
<https://doi.org/10.18261/uniped.46.3.5>
- Knudsen, H. (1995). *Employee Participation*. SAGE.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Lærerutdanningene 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene.
https://www.regjeringen.no/contentassets/d0c1da83bce94e2da21d5f631bbae817/kd_nasjonal-strategi-for-larerutdanningene-nett_11.10.pdf
- Lejonberg, E. & Føinun, M. (2018). *Hva er god veiledning? En forskningsbasert innføringsbok om veiledning av nye lærere*. Fagbokforlaget.
- Lillejord, S. & Børte, K. (2016). Partnership in teacher education—a research mapping. *European journal of teacher education*, 39(5), 550-563
- Lyng, S. T., Borg, E., Fossestøl, K., Hermansen, H., Johannesen, H. S., Lahn, L. C., Mausethagen, S., Myrvold T. og Pedersen, P. (2021). *Evaluering av ny kompetansem modell – desentraliserte ordninger for skole og yrkesfag samt*
- Meld. St. 11 (2008-2009). Læreren, rollen og utdanningen. Kunnskapsdepartementet. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-11-2008-2009-id544920/>
- Meld. St. 19. (2023–2024). Profesjonsnære utdanningar over heile landet. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20232024/id3032273/>

- Meld. St. 21 (2016-2017). Lærelyst - tidlig innsats og kvalitet i skolen. Kunnskapsdepartementet. [https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20162017/id2544344/oppfolgingsordningen Temanotat 1: Programteori, foreløpige funn og videre forskningsspørsmål. AFI-rapport 2021:02](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20162017/id2544344/oppfolgingsordningen%20Temanotat%201%3A%20Programteori,%20foreløpige%20funn%20og%20videre%20forskningsspørsmål.AFI-rapport%202021%3A02)
- Nedregård, T. S. (2023). Nye karriereveier for lærere: Ressurslærere som ledere av endringsarbeid. Masteroppgave. Nord Universitet.
- Nilsen, G.R. & Helstad, K. (2023). Partnerskap på like premisser? Styringsforventninger og institusjonelle praksiser sett fra lærerutdanningens perspektiv. *Nordic Journal of Comparative and International Education*, 7(4), 1–21. <https://doi.org/10.7577/njcie.5586>
- NOU 2022: 13 (2022). Med videre betydning—et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole. <https://www.regjeringen.no/contentassets/4845f96e887444c98d7a102f1b00bca1/no/pdfs/nou202220220013000dddpdfs.pdf>
- Olsen, K.-R. & Lie, A. L. K. (2019). Lærere i kombinasjonsstillinger – praksisnær teori og teorinær praksis? Skriftserie, Universitetet i Sørøst-Norge. <http://hdl.handle.net/11250/2630869>
- Penuel, W. R., Allen, A. R., Coburn, C. E., & Farrell, C. (2015). Conceptualizing Research Practice Partnerships as Joint Work at Boundaries. *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 20(1–2), 182–197. <https://doi.org/10.1080/10824669.2014.988334>
- Risan, M. (2022). *Hybrid educators in teacher education. A study of their epistemic boundary work*. Doktorgradsavhandling. OsloMet
- Thorsen, K. E. & Mifsud, L. Teachers as Master's Thesis Mentors in Initial Teacher Education. *Uniped* 48(2-3), 105–115, <https://doi.org/10.18261/uniped.48.2-3.3>
- Walker, D., & Nocon, H. (2007). Boundary-Crossing Competence: Theoretical Considerations and Educational Design. *Mind, Culture, and Activity*, 14(3), 178–195. <https://doi.org/10.1080/10749030701316318>
- Wiese, E., Hatlevik, I. K. R., & Daza, V. (2024). How can universities ensure quality of practice in initial teacher education? *Teaching and Teacher Education* 139. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104462>